

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-porannu.com/niwa>

№ 10 (2286) Год XLV

Беласток 5 сакавіка 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Закалот вакол камп'ютернай сістэмы

Грамадская рада Самастойнага публічнага комплексу аховы здароўя (ЗОЗ) у Гайнайцы на пасяджэнні 17 лютага 2000 года выступіла да дырэктара ЗОЗ Кшыштафа Вельгуса з прапановай скаваць з трохмесячным папярэджаннем дамову на абслугоўванне камп'ютернай сістэмы з прадпрыемствам „Софтас” з Гайнайкі. Не адбрыла яна таксама прапанаваны дырэкцыя Комплексу аховы здароўя бюджэт на 2000 год.

Восенню мінулага года дырэкцыя Самастойнага публічнага комплексу аховы здароўя ў Гайнайцы аб'явіла аўкцыён на абслугоўванне камп'ютернай сістэмы, якая мела хутка пераказаць усялякія інфармацыі паміж усімі аддзяленнямі бальніцы, лабараторыямі, аптэкамі і адміністрацыяй. Канчаткова дамова была падпісана з прадпрыемствам „Софтас”, якое за абслугоўванне патрабавала 36,6 тысяч злотых у месяц.

— Не было б столькі крытычных выкаванняў наконт дамовы, калі б камп'ютерная сістэма працавала без перабояў, — кажа стараста Уладзімір Пятрочук, які адначасна з'яўляецца старшынёю згаданай Рады (у ёй ёсьць яшчэ прадстаўнікі ваяводы і паасобных гмін Гайнайскага павета). — Мы лічым, што ў сувязі з дэфіцітам у бюджэце Комплексу аховы здароўя контракт быў падпісаны на надзвычай высокую суму. Таму прапануеца правесці падрабязны контроль, праверыць мэтазгоднасць і фінансавае аргументаванне контракту, а таксама ацаніць працу тых асоб, якія яго падпісалі.

Дырэкцыя Комплексу аховы здароўя пайнфармавала, што намерана раскінуць дамову да канца мая, а за гэты час вырашыць, як далей абслугоўваць камп'ютерную сістэму. Радзе прадстаўлены быў яшчэ праект бюджету Самастойнага публічнага комплексу аховы здароўя, які прадбачвае даход размерам 17 мільёнаў 600 тысяч злотых і выдаткі велічынёю 19 мільёнаў 700 тысяч злотых. Падпісаны ўжо контракты з Падляшскай касай хворых — сёлеты яны меншыя ў параўнанні з мінулым годам на 16%. Бюджэт бальніцы таксама меншы на 10%, хаця частку пацьентаў падстававай апекі перанялі непублічныя амбулаторыі. Рада не зацвердзіла праекта бюджету і загадала дырэкцыі ЗОЗ распрацаваць праграму ліквідацыі звыш 2-мільённага дэфіцыту.

Намеснік дырэктара Гайнайскага ЗОЗ Грыгорый Тамашук заявіў, што будзе апрацоўвацца план ліквідацыі дэфіцыту, але гэта не стане прычынай спынення працы якога-небудзь вясковага асяродка здароўя. У паразуменні з войтамі гмін прадбачаецца перадача некаторай маёмасці ў распараджэнне гмінных улад.

Аляксей МАРОЗ

Спяве Ірэна Лапінская са Старога Ляўкова.

3 VII Агульнапольскага Фестывалю беларускай песні

ЯНЫ ПРЫЙШЛІ на сваё свята...

Ада ЧАЧУГА

Цэнтральны агляд VII Агульнапольскага фестывалю беларускай песні адбыўся 20 лютага 2000 года у Гарнізонным клубе ў Беластоку.

Прайду кожучы, назва „агульнопольскі” на гэты раз была не цалкам адэватнай і засталася толькі ў сферы тэатральных магчымасцей, паколькі ніводзін калектыв з-па-за Беласточчыны сёлета не выступіў (памятаю, што не так даўно на агляд прыезджалі калектывы з Гданьска, Варшавы). Ды і паўночны ўсход нашага ваяводства падкачаў, а былі ж яшчэ зусім нядайна калектывы з Дубровы, Новага Двара, Хільмонаў-вёскі, Хільмонаў-хутара, дзе ў сімбіёзе спявалі праваслаўныя і католікі і дзе была яшчэ моцная цяга да роднай, беларускай песні. Што з імі??

Але няхай не змыліць чытача такі мінормы пачатак гэтага артыкула. „Натоўп людзей, натоўп выкананіць”, — напісаў пасля агляду карэспандэнт Польскага прэсавага агенцтва (ПАП) і гаварыў ён праўду. У зале не толькі не было дзе сесці, але людзі стаялі па баках і ззаду, дзе канчаліся крэслы. Малалеткі, з непакоем глянушы налева і направа, працікаліся праз бакавыя дзвёры для самадзейнікаў, каб не плаціць за ўступ. А слухаць так хацелася!

Шэсць поўных гадзін працягваўся агляд, а журы за гэты час праслушала семдзесят тры выкананіць адзінкі. Старшыней журы быў сёлета прафесар Міхась

Дрынеўскі з Мінска, дырыжор хору імя Генадзя Цітовіча, членамі камісіі — Ежы Завіша, дырэктар дэпартамента культуры нацыянальных меншасцей Міністэрства культуры і нацыянальной спадчыны Рэчы Паспалітай, Тадэуш Стружэнскі з Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Ежы Сырудкоўскі і Станіслаў Альханоўскі — выкладчыкі Беластоцкай музычнай школы і Анджэй Данільчук з Беластоцкага радыёвешчання.

Трэба было бачыць вам тую залу і ўвесці гэты клуб! І тых выкананіць, што сёння (і слушна!) адчуваюць сябе найважнейшымі. А ці ж не дзеля іх сабралася тут публіка, ды і тэлевізія, радыё, журналісты... А нават генконсул Беларусі ў Беластоку Мікалай Крэчка з жонкай прыехаў.

І гледачам прыемна сустрэцца са знаёмымі ў зале ці ў холе. Ва ўсіх прыўзнятых настрой, на тварах усмешкі. Нешта няўлюйнае спалучае тут гледачоў і выкананіць, нешта нябачнае простаму, неспакушаному воку, а мы ведаем: яны ўсе прыйшли на сваё свята.

Як і ў мінулым годзе, сёлета зрабіў фурор Юрка Астапчук, але ўжо не аднымі „Прымакамі”. У цэнтральным аглядзе выступілі яшчэ два калектывы з Гарадка, якімі ён кіруе: „Асенні ліст” і маладзёжны вакальна-інструментальны калектыв „Краіна”. Трэба было вам пачуць тую „Александрыну” ў выкананні Юркі і моладзі! Штосьці непараўнаны Юркі і моладзі! Штосьці непараўнаны 61 асоба.

[працяг [8](#)]

Лягчэй дыхаць

Спецыяльнае абсталаўванне ў цеплацэнтрапі дазваляе ліквідаваць сажу. Хаця няма яшчэ прыстасаванняў, якія поўнасцю спынілі б эмісію ў паветра серы, то яе колькасць у дыме абменявалася да 0,4%. Павятовая санепідэмстанцыя паведаміла, што колькасць серы ў паветры панізілася ў горадзе на 54%, а сажы — на 46%.

[экалогія [3](#)]

Канявод са Збуча

Уладзімір Лукашук конегадоўляй займаецца ўжо трыццаць гадоў. Першым канём быў жарабец англійска-арабскай пароды, вельмі быstry. Каля разбіў сцэны хлява, давялося гаспадару выпакладаць яго.

[гадоўля [3](#)]

Палітычныя рэпрэсіі

Вялікую вартасць для далейшага даследавання навейшай гісторыі Беларусі мае артыкул Ігара Кузняцова „Технологія террора”. Аўтар прадстаўляе гісторыю фарміравання юрыдычнай сістэмы СССР і БССР, якая ў канцы трыццатых гадоў дазволіла партыі і палітычнай паліцыі — НКВД — на масавыя забойствы найчасцей зусім невінаватых савецкіх грамадзян.

[рэцензія [4](#)]

Рыбалаўская ікона

Мураваная капліца ў Войшках была пабудавана ў 1865 г. Паводле падання, стаяла яна паміж поштай і карчмой. Пасля II сусветнай вайны капліца была разбудавана і прайдападобна тады быў ёй перададзены старадаўнія іконы св. св. Кузьмы і Дзям'яна ды Збавіцеля з рыбалаўскай царквы.

[спадчына [9](#)]

Забіў, памыў, зачасаў

Характар у Яўгена Р. нядобры, сказаў ў Харошчы, пасля таго першага забойства. Але свядома ўсё рабіў, бо ўсё рыхтык расказваў, як дзейнічаў. Нічагуткі не прапусціў. І як тады калегу ў інтэрнаце забіў, і як падпальваў лесды клуні.

[дэтэктыв [10](#)]

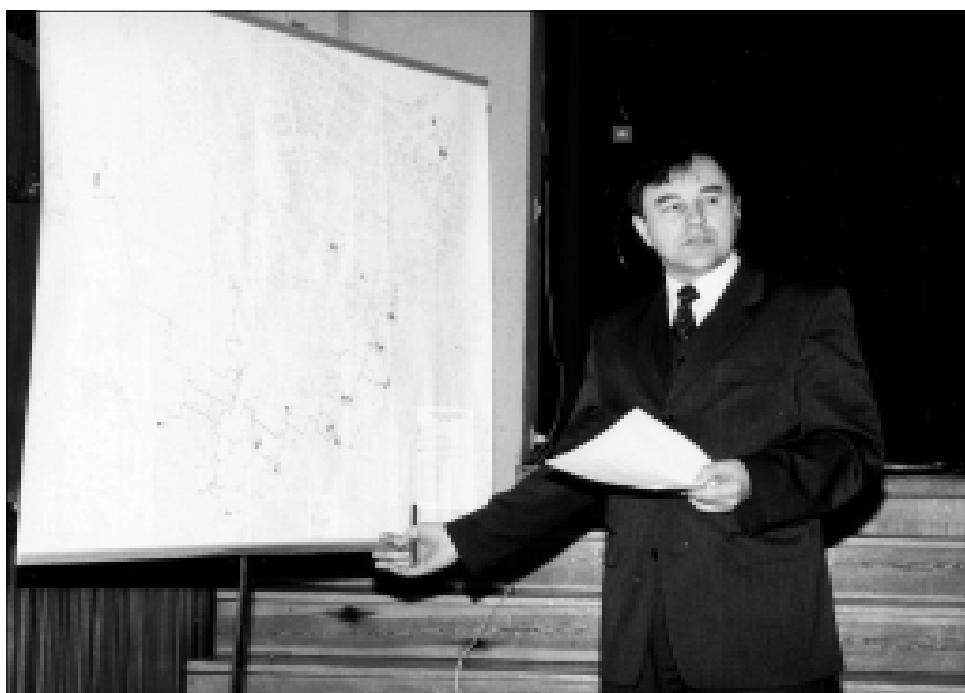
Жадаюць

мець свайго солтыса

У пачатку студзеня г. г. ва Управу гміны паступіла прапанова ад работніка колішняга ПГРа ў Дыдулях прызначыць іх жыллёвы пасёлак асобным салэцтвам. Пад прашэннем падпісалася 61 асоба.

[самакіраванне [11](#)]

Лягчэй дыхаць

Пра будову цеплацэнтрапі расказаў Мікола Самоік.

— Зараз лягчэй дыхаць чысцейшым паветрам, калі ліквідавалі малыя кацельні, распаложаныя галоўным чынам у цэнтры горада, — гаварыў бурмістр Бельска-Падляшскага Андрэй Сцепанюк у час урачыстага адкрыцця гарадской цеплацэнтрапі, якое адбылося 18 лютага 2000 года.

Ваяводскіх, павятовых і гарадскіх радных ды астатніх гасцей прывіталі ў Бельскім доме культуры польскім і беларускім песнямі маладзёжныя калектывы „Дзяўчыя ноткі”, „Дзіравы вігвам”, а старшыня Наглядальнай рады Гарадскога прадпрыемства цеплавой энергетыкі Стэфан Выркоўскі сказаў уступнае слова.

Будова гарадской цеплацэнтрапі распачалася дваццаць гадоў таму і аказалася даволі складанай. У першым этапе рэалізацыі інвестыцыі былі прадбачаны змены і мантаж флюідальных катлоў, якія былі навінкай у гэты час, але неўзабаве адступілі ад гэтага праекта і вярнуліся да першапачатковых планаў. У 1993 годзе створана было гарад-

ское прадпрыемства цеплавой энергетыкі, якое пачало ўпраўляць галоўной цеплавой сістэмай горада з яе кацельнямі. Поўным уласнікам новага прадпрыемства стаў горад і яго ўлады прымалі стратэгічныя пастановы для інвестыцыі, якая ў галоўным стала фінансавацца з гарадской касы. Першы этап мадэрнізацыі гарадской цеплавой сістэмы, з якой звязана была пабудова новай цеплавой сеткі даўжынёю ў тры тысячи семсот метраў, закончыўся пускам цеплацэнтрапі, які адбыўся 23 лістапада 1999 года. Уся інвестыцыя каштавала 12,2 мільёнаў золотых, 53% выдаткаў адведзеных было з гарадскога бюджету, а 47% выпрацаваных самім прадпрыемствам, або ім скрэдытаўваных.

Старшыня Гарадскога прадпрыемства цеплавой энергетыкі Мікола Самоік звяртаў увагу на экалагічнае значэнне новай цеплацэнтрапі з перабудаванай цепласістэмай. З 16 кацельняў, якія абаргавалі памяшкані і розныя гаспадарчыя будынкі засталося толькі пяць. Спецыяльнае абсталяванне ў цеплацэн-

тралі дазваляе ліквідаваць сажу. Хаця няма яшчэ прыстасаванняў, якія поўнасцю спынілі б эмісію ў паветра серы, то яе колькасць, якая выходзіць з дымам, абмежавана да 0,4%. Павятовая санітарна-эпідэміялагічнае станцыя паведаміла, што колькасць серы ў паветры панізілася ў горадзе на 54%, а колькасць сажы на 46% (цеплацэнтрапі працуе ўжо амаль трох месяцаў).

Бурмістр Андрэй Сцепанюк ад імя жыхароў горада дзякаваў выкананікам будовы і працаўнікам прадпрыемства цеплавой энергетыкі. Адзначыў ён, што найлепшыя для рэалізацыі інвестыцыі былі апошнія гады, ды падкрэсліў ахвярную працу старшыні Міколы Самоіка, яго намесніка Анатоля Семенюка і старшыні Наглядальнай рады Станіслава Выркоўскага. Пасля віншавання гаспадары і гості на двух аўтобусах адправіліся на месца інвестыцыі.

Ужо здалёк відаць было высокі комін, а побач яго два будынкі, у якіх знаходзяцца два катлы, з карыснай аддачай цяпла, бо ажно 84%, і магутнасцю

па 12 мегаватаў кожны ды іншае неабходнае абсталяванне. Спачатку адбылося ўрачыстае адкрыццё працы цеплацэнтрапі з традыцыйным пераэрзованнем ленты, а затым намеснік старшыні Анатоль Семенюк расказаў пра працу катлоў, іх абсталяванне і розныя тэхнічныя навінкі, якія былі выкарыстаны ў час будовы інвестыцыі, адзначаючы, што для ўпраўлення працай цеплацэнтрапі прадбачана новая мікрарацэсарная сістэма. Пасля ўсе прысутныя абышли паасонную памяшканні і ў аддзяленні катлоў праваслаўны і каталіцкі дзеканы, айцец Юрый Такарэўскі і ксёндз Людвік Альшэўскі, асвяцілі цеплацэнтрапі.

Адбыўся яшчэ сімвалічны пуск працы катлоў іх праверка ў прысутнасці гарадскіх улад і гасцей. Усе пажадалі далей перабудоўваць цеплавую сістэму ў горадзе і рабіць яе яшчэ больш прыязнай для асяроддзя.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Бюджэт на 2000 год

У час XIV сесіі Рады Гайнайскага павета, якая адбылася 11 лютага г.г. прыняты быў бюджет на 2000 год. Прадбачаны даход размерам 25,7 млн. золотых размеркаваны будзе ў галоўным на асвету (34%), публічную бяспеку (25%), сацыяльную апеку і ахову здароўя (16%), утрыманне дарог і транспарт (10%), саамурадавую і дзяржаўную адміністрацыю (10%), турызм і адпачынак (0,72%), культуру і спорт (0,35%) і іншыя выдаткі. Інвестыцыйныя сродкі, перад усім, выдаткаваны будуть на рамонты і будову дарог (1 мільён 254 тыс. зл.), інвестыцыі ў школах (340 тыс. зл.), сядроў якіх 30 тыс. зл. прадбачана на белліцэй, куплю машын для Павятовой управы дарог (126 тыс. зл.). Амаль палову бюджету састаўляюць датациі для паасобных установ (44,5%). Уласныя даходы павета прадбачваюцца ў размеры 295 тыс. зл. Амаль 200 тыс. зл. дэфіциту будзе папоўнена сродкамі з мінулага года.

Стараста Уладзімір Пятроўчук папярэдзіў, што культура, спорт, турызм і адпачынак не павінны спадзявацца на дадатковыя грошы.

Пазітыўна ацэнены былі мінулагоднія інвестыцыі на дарогах і праца Павятовой управы публічных дарог. Радныя даведаліся, што ў кастрычніку г.г. прадбачваецца адкрыццё ў Гайнайцы замісцавага аддзялення Белацоўскага політэхнічнага інстытута. У будынку Комплексу прафесійных школ студэнты будуць вучыцца ўпраўленню асяроддзя. Магчыма, што Управа Гайнайскага павета закажа апрацаваць герб Гайнайскага павета. У час пасяджэння разглядаліся надзённыя справы, напрыклад, занепакоенасць прадпрымальнікаў дрэваапрацоўчых прадпрыемстваў складанасцямі ў куплі драўніны ў сваім павеце — у надлясніцтвах Белавежскай пушчы і ў суседніх лясах.

(ам-з)

Канявод са Збуча

Уладзімір Лукашук з жебарцом „Фэстам”.

— А хто ж цяпер з канём у поле ідзе? Цяпер кабылу трываліца ў 10 гадоў і нават хамута не накладваюць, бо гадаюць толькі дзеля жарабят. І ўвесь час трываліца ў хляве, каб не прастудзілася, — кажа Уладзімір Лукашук, 73-гадовы канявод са Збуча Чыжоўскай гміны. — Я таксама каня не выкарыстоўваю для гаспадарчых прац. Калісці то і ў лес ездзіў, і ў полі працаваў.

Уладзімір Лукашук конегадоўляй займаецца ўжо трыццаць гадоў. Першым канём быў жарабец англійскай арабскай пароды, вельмі быstry. Калі разбіў сцены хлява, давялося гаспадару выпакладаць яго.

У кожнага каня свой харктар. Бываюць такія наравістыя коні, што даводзіцца элімінаваць іх. Конегадоўц памятае, што калі яго дзед Пятро купляў каня на

рынку, яўрэй расхвальваў, што гэты конь на дрэве не пойдзе. „А навошта ж каню лезці на дрэва?” — падумалася дзеду. Але неўзабаве аказалася, што конь не хоча ўвайсці на драўляны масток. Рэчку трэба было пераехаць бродам. Некаторыя натурлівія коні не дазваляюць налажыць ім хамут, іншыя адмаўляюць цягнуць нагружаную фурманку, а яшчэ іншыя дзяяруць калытамі зямлю. Здараюцца таксама нядобра сумленныя гандляры. Напрыклад, сусед спадара Лукашку купіў на рынку ў Аўгустове вельмі спакойную кабылу. Але ўжо дома, калі толькі яе распрыглі, стала біць заднімі капытамі. Пасля гаспадар прадаў яе. Аказалася, што каню, каб быў на рынку спакойны, уліваюць гарэлку.

— І ў мене трапляліся дрэнныя коні, — кажа Уладзімір Лукашук. — Адзін з зубамі кідаўся на чалавека. Трэба было прымяніць спецыяльны муштук. Другі моцна баяўся аўтамабіляў. У коней добрая памяць. Калі ўдарыцца каня, можна спадзявацца, што калісці адпомсціць. А калі паехаць у лес па вузкай сцяжыні, конь і пяць гадоў пазней распазнае яе, нават зімой, калі навокал многа снегу.

У Збучу зараз 80 гаспадарак і толькі троє коней. Племяннога жарабца не аплачвае ўжо трывалы. У 80-я гады у сезон прыводзілі 110-130 кабыл. Але ў палове 80-х гадоў не было дзе прадаваць жарабят і ў выніку пагалоўе коней ражуча скарацілася. Цяпер Уладзімір Лука-

шук сваіх коней прадае на аукцыёне.

— Раней на рынку ў Замбраве прадавалася больш старых коней, чым жарабят. Але два гады тому сітуацыя дыяметральна памянялася, — тлумачыць Уладзімір Лукашук. — Прывчынай тому цана, якую конегадоўцам плацяць пасрэднікі за жарабят. За жарабя можна атрымаць столькі ж, што і за трохгадовага каня. Тады які сэнс гадаваць жарабят на дарослыя коней? Хопіц патримаць жарабя паўгода на пашы і восенню прадаць, а за гэтыя грошы можна купіць саляркі для трактара на цэлы год.

Цяпер за 1 кілаграм добра адкормленага жарабяці плацяць 7 золотых, а за старога каня — 5,50 зл. Скупяюцца яны на мяса і экспартуюцца ў Італію. Раней каніну перараблялі на мясавадах у Кляшчэлях і Замбраве. Цяпер, калі кань зломіць нагу, або схопіць параліч, трэба яго везці на бойню аж у Алецка. Конская мясо — вельмі чыстае, бо конь абы-чаго не з'есць і не нап'еца.

— У мінулым годзе на аукцыёне ў Моньках прадаў я жарабца за 7 тысяч золотых, — канчае свой расказ Уладзімір Лукашук. — Коней люблю змалку. Цяпер я на пенсіі і калі б не конегадоўля, жыццё маё было б нуднае і цяжкае. А так устаю раніцай і ўжо ведаю, што трэба пайсці дагледзець каня. Пасля трэба заглянуць да яго і ў абед... И тады чалавек адчувае сябе патрэбным.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Іду і чую гукі вуліцы

З Алеся КАМОЦКІМ — бардам-рамантыкам і філосафам гутарыць Ганна Кандрацюк. Неўзабаве выйдзе ў свет прафесійная касета і кампакт з падборкай псальмаў на слова Рыгора Барадуліна з музыкай і выкананнем Алеся Камоцкага. Праект рэалізаваны Цэнтрам грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь і БАСам.

— Як узікаюць твае рамансы? Ці натхненне прыносяць канкрэтныя выпадкі?

— Праўду сказаць?

— Так.

— У свеце намнога больш народу п'е гарэлку, чымсьці піша і співае рамансы, а я цяпер гарэлкі не ўжываю абсалютна, дык ад працы лаўлю кайф. Мацнейшы ён як пасля гарэлкі!

— У якую пару дня табе найлепши працуешь?

— Ранній раніцай, так да абеду.

— У колькі любіш ўставаць?

— У чатыры раніцы.

— Як птушка?

— Не ведаю чаму, але гэта самы шудоўны час для працы.

— Пісаць лірyczныя творы ў краіне, дзе пануе густы маразм — цяжкавата?

— Праўда, у Беларусі абсалютны маразм, але ж — трэба знайсці ў сабе сілу і нешта рабіць. Вось!

— Дзе Алеся Камоцкі знаходзіць сілу?

— А адкуль бралі дзяды сілу? З нармальних стасункаў з прыродай. Нам трэба больш думаць пра дзядоў і будзе ў цябе сіла.

— Ты сам з Мінска?

— Не, з Барысава. Гэта кіламетраў з семдзесят ад Мінска. Барысаў два разы ў год наведваю — на Дзяды і на Радаўніцу.

— Ці маеш свае любімая месцы ў Мінску?

— Шмат. Недзе чатыры гады таму я выйшаў на горад пацягашца і сам сабе не мог паверыць, што ў Мінску многа такіх месц, з якімі мяне нешта звязала. Там, дзе супрэлі мяне раздасць або боль. Другая рэч — мне падабаецца музика мінскіх вуліц. Проста ідзе і чуеш тыя гукі.

— Ты па адукацыі філосаф. Ведаю, што ў жыцці ты кранаўся многіх заняткаў. Аднойчы ты рассказываў пра сваю работу на будове.

— Я працаў, можна сказаць, ад грузчыка да начальніка.

— Што лічыши сваім найвялікім дасягненнем?

— Што ў канцы канцоў зрабіў рамансы.

— Ніхто ў Беларусі дагэтуль не быў зацікаўлены, каб выдаць тваю касету?

— Я не ведаю, можа там і ўсе зацікаўлены, я проста рабіў сам запісы, па пяцьдзесят, па сто касет, хаця яны мне прыбытку не прыносілі. Мяне жыццё навучыла спадзявацца пераважна на сябе.

— Ну так — але ж ты адзін з найбольш вядомых бардаў у Беларусі. Лаўрэат „Бардаўскую восень”. Ужо трыванацца гадоў выступаеш з канцэртамі?

— У мяне быў перарыв. Чатыры пяць гадоў я не мог па розных прычынах іграць і выступаць. Нават як прыяджаў на „Бардаўскую восень”, дык хутчэй за ўсё, каб сустрэцца з Багданам Сіманенкам, чымсьці праспіваць новыя песні.

— Ці зараз маеш магчымасць выступіць перед публікай?

— Хачу, дык і выступаю. Нармальная. Раз у год я збіраю людзей і раблю такую спрапаздзачу са сваёй творчасці, што я там за год зрабіў.

— Пра каго думаеш, калі пішаши або выконваеш рамансы?

— Пра людзей, якія не страцілі ўмеласці шчыра закахацца. Пра тых, што ўмеюць пабачыць у прыродзе прыгажосць. Я, дарэчы, веру, што прыгажосць уратуе свет.

— Як цябе, пеюна прыгажосці, успрымаюць змагары?

— Нармальная. І змагары слухаюць.

Я ніколі не буду співаць таго, на што Бог мне не даў сітуацыі. А Незалежнай Беларусі што — рамансы непатрэбныя? Я нават кажу ў час выступленняў: што вось, пасля таго як вы прыйдзеце дахаты і возмече ў сэрца мае рамансы, можа народзяцца здравыя дзеткі. Што, гэта Беларусі не патрэбна?

— Ці любіш выступаць з канцэртамі?

— Найбольш тады, калі аўдыторыя з дваццаці-трыццаці чалавек, не больш. Не люблю масавых канцэртаў. Часам мне прапануюць ісці і співаць выпадковым людзям, рассказаць там для іх, стараца зацікаўці іх — гэта не мая праца!

— Ці адчуваеш у час канцэртаў сувязь з публікай?

— Я спрабаваў нават зрабіць та-кі эксперымент. Звычайна, сядзяеш непадалёк публікі, а я спрабаваў сесці на дзесяць метраў, не бачачы залы. І я ўсёй скурай адчуваў рэакцию залы.

— Скажы нешта шырэй пра цыкл „Псалтымы”?

— Можна сказаць, што ніхто іх спецыяльна не збіраўся рабіць. Проста так атрымалася, што ў Барадуліна былі напісаны па псальмах вершы і ад-

нойчы папрасіў я, каб ён мне іх здрукаваў. Калі ўзяў іх у рукі, не мог ужо адарвацца. Жаданне, каб праспіваць увесь цыкл узікла ад людзей, якія сорак хвілін мелі цярпіцасць выслухаць маё выступленне. Тут, думаю, вельмі ўдала як паэт праявіўся Рыгор Барадулін. Мяне не перастае здзіўляць, як ён падабраў гэтыя слова. Там такія спалучэнні, дзяля якіх можна напісаць пасабную кніжку. Якая глыбокая філософія.

— А ці твае герайні песень віртуальныя, ці канкрэтныя?

— Я так скажу — што такія жанчыны, што мы співаем у песнях, у жыцці не бываюць.

— Дзякую за высокую аценку жанчын!

— Не бывае ідэалаў. А з другога боку ў кожнай жанчыні можна знайсці ідэал. Жанчыну нельга ўціскаць у нейкія рамкі, яе трэба любіць, кахаць та-кую, якой яна ёсць.

— Беларускія мастакі паўсюдна на-ракаюць. Ты быццам і не прыкмячаеш нахабства і жорсткасці жыцця.

— Я раблю сваю справу і мне не сорамна за сябе.

— Дзякую і жадаю натхнення ды поспехаў у працы і жыцці.

— Гэта табе жадаю гэлага самага.

Ганна Кандрацюк

ci. Спачатку беларускую эліту пасылали толькі ў турмы і канцлагеры, у 1937-1938 гадах — расстрэльвалі. Загінулі ўсе, што мелі якое-небудзь дачыненне да беларускай навукі і культуры. Загінула тады звыш 85 працэнтаў даследчыкаў навейшай гісторыі. Ставілася ім у закід, што за навуковай дзейнасцю скрывалі шпіёнскую. Паводле заяў ЦК КП(б)Б, усе інстытуты Акадэміі навук сталі цэнтрамі „шпіёнска-разведвальнай працы ворагаў народа“. Па прапанове першага сакратара ЦК КП(б)Б Канстанціна Гея, на месца арыштаваных беларускіх вучоных у Беларусь прыслалі з Масквы расійскіх спецыялістаў. Так пачалася новая хвала русіфікацыі адукацыйнай сістэмы і выхавання беларускай моладзі ў адарванасці ад нацыянальнай традыцый.

Вялікую вартасць для далейшага даследавання навейшай гісторыі Беларусі мае артыкул Ігара Кузняцова „Технологія террора“. Аўтар прадстаўляе гісторыю фарміравання юрыдычнай сістэмы СССР і БССР, якая ў канцы трыццатых гадоў дазволіла партыі і палітычнай паліцыі — НКВД — на масавыя забойствы найчасцей зусім невінатных савецкіх грамадзян. Апрочнікі Сталіна знаходзілі мільёны шпіёнau, якія без суда і часта без фармальнага аўнавачання пасыпаліся ў магілу. Гісторыя раней не ведала такой разні сваіх падданых органамі ўлады.

Аляксей Літвін у сваім артыкуле звярнуў увагу на рэпрэсіі супраць жыхароў Беларусі, якія падчас вайны знаходзіліся пад нямецкай акупацыяй. Па гэтай прычыне ўсе яны былі падазровымі, але сваім ворагамі саветы лічылі асабліва тых, якія былі членамі беларускіх нацыянальных арганізацый, супрацоўнікамі беларускамоўнай прэсы, настаўнікамі ці ў нейкі іншы спосаб былі звязаны з нямецкай уладай, хадзілі выконваючы абавязкі солтысаў. Ворагамі Савецкага Саюза былі таксама члены іх сем'яў. Паслядоўнасці такога разумення былі акрэслены савецкім заканадаўствам. Калі толькі праз рады Саюза беларускай моладзі прайшло звыш 100 тысяч маладых людзей, лічба ворагаў савецкай улады была даволі вялікай.

Найбольшае ўражанне ва ўспомненным зборніку матэрыялаў робіць рассказ-успамін Рымарова, азагалоўлены „Как уничтожали мою деревню“. Ідзе пра вёску Сілівонаўку, што была ў Мінскай вобласці. Калектывізацыя і масавыя рэпрэсіі ў канцы трыццатых гадоў зруйнавалі жыщё амаль усім вяскамі. Пяцьдзесят жыхароў, якіх прозвішчы прыводзіць аўтар, сталі ахвярамі партыі і НКВД.

Яўген Міранович

* Палітычныя рэпрэсіі на Беларусі ў XX стагоддзі, рэд. Н. Стужынская, Мінск 1998, с. 280.

Палітычныя рэпрэсіі на Беларусі ў XX стагоддзі

Два гады таму ў Мінску выйшаў друкам збор прац, прысвечаных палітычным рэпрэсіям на Беларусі ў XX стагоддзі*. У ліку аўтараў апынулася большасць вядомых даследчыкаў навейшай гісторыі Беларусі. Кніжку выдалі супольна Беларускі Хельсінскі камітэт і Беларуская Асацыяцыя ахвяр палітычных рэпрэсій. Варта яна ўвагі таму, што яе змест пазбягае пропагандысцкіх элементаў, характеристэрных дзяржавамі і не-каторым апазыцыйным выданням. Большасць артыкулаў паказвае грамадзянам Беларусі малавядомыя факты з іх нядайнейшай мінуўшчыны. Аўтары адкрываюць хутчэй за ўсё механизмы дзеянасці таталітарнай камуністычнай сістэмы ў Беларусі, не ацэньваюць паслядоўнасць своеасаблівай бальшавіцкай акупацыі, рэалізованай унутранымі сіламі рэспублікі. Гэта даволі рэдкая з'ява ў гісторыі, калі акупацыйныя рэжымы навязваюцца праз пасрэдніцтва карэнных жыхароў, якіх раней даводзілі да такога стану, што знішчаюць яны свае эліты, культуру, амаль усю нацыянальную спадчыну як нешта чужое ці варожае. Кніжка значна абліягчае зразуменне сучаснага стану Беларусі.

Вельмі цікка адназначна акрэсліць юрыдычнае і палітычнае становішча Са-

Літаратурна-мастакая старонка (481)

Вечар у Беластоку

Беластоцкія беларусісты і Беларускі Саюз запрасілі на Беларускі чацвер пата Уладзіміра Някляева, старшыню Саюза пісменнікаў Беларусі, ад дзеяння ці месяцаў пражываючага ў Польшчы. Расказаў ён пра пачаткі свае творчасці, дарогу ў літаратуру, прычыны выезду з родзімы. І хоць ён ад палітыкі ўцякае, ад слухачоў падалі пытанні моцна палітычныя. Праўда, *ніхто так не ўмее*

маўчаць як беларусы... Верх узяў усё ж настрой паэтычны, бо ж хіба мала хто як гэты паэт умее чытаць свае творы. Пачынаючи ад сваіх першых, праз „Татальнасць” да тых, напісаных у Польшчы (з цыкла „Варшаўскія вуліцы”). Як зазначыў, ён як паэт і чалавек мае дзве мэты ў жыцці — разгадаць дзве таямніцы: таямніцу ўзнікнення і таямніцу знікнення. Таямніцы душы чалавечай.

Як бачыць ён нашу, беларусаў, сітуацыю тут, на Беласточчыне?

— Як мне ўяўляеца, нават за гэты час, калі я тут, сітуацыя беларусаў на Беласточчыне не становіцца лепшай, а нават, мякка кажучы, ускладняеца. Палякам гуляцца ў дэмакратычных гульні з нагоды нацыянальных меншасцей зараз не выпадае, яны засяроджаны на больш з іхняга пункту гледжання істотных пытаннях, гэта перш — Еўропейская Унія, умовы, якія перад імі стаяць, эканамічныя праблемы. Гэтым мне тлумачаць тыя палітыкі, з якімі я размаўляю, адносіны польскага ўраду да праблемы, скажам, беларусаў у Польшчы. Што, маўляй, справа не ў тым, што яны хацелі б паланізаваць канчатковая беларусаў і гэтым праблему завяршиць па такіх вось аб'ектыўных прычынах, але вось яны іх вырашаць, і тады ўжо можа тую больш істотную дапамогу змогуць аказваць тым людзям, якія заклапочаны пытаннямі беларусаў... Трэба ўсведаміць, што тыя праблемы, якія стаяць перад панствам польскім, ніколі не скончацца, як і лю-

быя праблемы перад любой дзяржавай — эканамічныя, палітычныя... Будучы знікаць адны, узімкуць іншыя. Карэнная, канешне, прычына, не ў гэтым. „Жывеш у Польшчы, і чаго табе тут, будзь палякам, не дуры галавы!” Не раз узімка гісторыя нашых узаемаадносін... І тым больш мяне, пасля таго ўсяго што я сказаў, здзіўляе і выклікае цёплую спагаду і ўдзячнасць ды захап-

Юрый БЛАЕНА

* * *

Край мой — край дзікай ружы.
Спадчына — боль майго сэрца.
Цёмная рака
з пакалення ў пакаленне плыве.
Выбірае пясок з-пад ног,
падмывае бераг.
Час правальваеца,

закрывае брамы будучыні.

А лес — маладняк

падыходзіць к парогу.

Святое і мудрае — ціхае,

схаванае, прыніжанае.

Адзіноцтва.

Лёс такі?..

Я адкідаю камяні

з мінультых гадоў.

Сярод руін

Шукаю жывых і мёртвых,

збіраю абломкі памяці.

Праз імглу

вобмацкам іду

да роднага дома.

Ружса, ружса,

будзь святлом

у цёмных калідорах дзён.

Край мой — крык дзікай ружы.

Спадчына — боль майго сэрца.

Міхась АНДРАСЮК

Верші

Знайшоўся верші

неверагодна каляровы.

Праляжай век у зялёных куфрах.

Вось дзіўны сказ за словам слова

некта спісаў і падпісаўся:

Вясна — страфа.

Лета — страфа.

Восень — страфа.

Бяроза.

Літара.

Кропка.

Птах.

Чытаю і

сугучнасць метафары

душу турбуе, адганяе сон.

Сціскаю ноч, ад зайдрасці я хворы,

чаму не ўмее напісаць

як піша ён.

Яўген БАРТНІЦКІ

* * *

Затухаюць касцельныя сьвечкі.

Час ісьці — я хачу быць з Табою.

Там, за крок, непагасныя спрэчкі —

Я жк Табе сваё сэрца ўзынёс.

Так патрэбна Твая мне пяшчота

У час калі прабываю з журбою,

У час калі непакоіць самота

I не хваліца поспехам лёс.

Для Мяне жк Твая радасць —

усьмешикай,

A Твой сум, як пякучай съязою,

Твой жса крок — мне адзінаю

съцежскай

Праз жыцьцё да Цябе, да нябёс...

Санкт-Пецярбург

Марыя БАЗЫЛЮК

* * *

называўся звычайна
прахожкы
на бярозавых лістах вясны
шоўкам сонных
прыпынлівых
раніц
заплатаў у клубок валасы

на скібінах прamerзлых травінак
абяцаў
пацалункі
зімой

у далонах глухіх небасхілаў
хапастым
дыханнем
прамеў
варушыўся начным
матыльком

называўся звычайна
прахожкы
i ад'ехаў бялявым канём

Уладзімір СЛУЧУК

* * *

Скажыце,
добрыя людзі, чаму
просты чалавек
збіўся з дарогі
i дзе ростань?

Дуб сівы,
май гнеды,
сіла ў нагах
a сыштак вершаў
за тугою дня.

Іду, згорбіўшыся,
даганяю свае думкі
аброслыя ветрам.

За слядамі мінулае.
Юначая краса адцвіла.

Іду
не маючи мэты ні адвагі
нясу просьбу.

Міра ЛУКША

* * *

я зайдросная за Месяц
які глядзіць табе ў очы
a ты песціш яго экоўты бок
i асацыюеш смак яго вуснаў з мёдам

i за фіранку-зайдростку
я раўнью:
датыкаеца нахабніца

тых таямнічых месцаў
якія належаць толькі мне

i якім правам
яны забіраюць цябе
калі я ёсць месяц i мёд
заслона i адкрытасць
у дрогі космас

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Ёлка ў беларускім садку

У чацвер 17 лютага ў беластоцкім беларуска-польскім Самаўрадавым прадшколлі н-р 14 зарайлася ад прынцэс і героя. Былі і батманы, і мушкецёры, вясна, мышка з коцікам, японка (паню Элю ледзь пазнаць было ў масцы, якую пазычыў ёй каўбой Радусь), негрыянка (сажай трэба, сажай па тварыку папецкаць, пані Ірэна, а не самазагарачным крэмам!), клоун... Пірат, вядома, самы моцны і самы вялікі — Тамаш. Дзед Мароз — Насцечка. Жабкі, магі, пеўнікі, ночкі, зорачкі... Іграў тата Касі-цыганачкі, а рэй вадзіла пані Дырэктар, вясёлка, якую адны выхаванцы прынялі за чараўніцу, а іншыя нават і за... ведзьму! Но ў каго можа быць такая агром-

ністая чупрына, буйная, бы лес? Толькі сапраўдная чарапіца можа такую здабыць! Матулі таксама пераапрануліся, і таты (амаль усе), танцавалі і гулялі разам; толькі адна каўбоева баба Зіна адважылася станцеваць макарэну. Мама аднаго з батманаў-Міхасёў цікавейшыя моманты сустрэчы запісала на відэакамеру, а мама каўбоя, як і некалькі зачараваных татаў, пstryкала фотаапаратам...

Вядома, гулі гулямі, але ўсе чакалі перш за ўсё Дзеда Мароза — ён быў у гэты дзень найбольш жаданым госцем ва ўсім Беластоку! И ўсе з ім хацелі мець памятны здымак. А якія падарункі ён прынёс! Сярод іх — самая цікавая і каліровая кни-

га... казак? Не, не казак! Самай сапраўднай прауды пра тое, што і як ўсё ў свеце робіцца. Чаму з неба ідзе снег, а ў цябе на шчоках расцвірумянец, колькі планет абягае разам з нашай Зямлёй наша Сонца?.. Вось гэта казка — ўсё пазнаць! Пра ўсё такое будзем вучыцца ў школе, а гэта ўжо не жарты і не забава!

Міра ЛУКША
Фота аўтара

Вясна ідзе

Засмяялася ў неба сонейка і пачало праменнямі лічыць на стрэхах ледзяшы.

— Дзінь-дзінь-дзінь, — як цымбалы зазвінелі льдзінкі.

Забулькалі, заспявалі пад снегам ручай. На старой таполі ацерабіўся, замахаў крыламі чорны грак.

„Убачыў грака — вясну сустракай”, — кажа прымаўка. На ўзорках цымнеюць праталінкі. У лесе на дрэвах набухаюць пупышкі, весела звіняць сінічкі на голым веци, звонка дзяцел грукае на старой асіне. Грукаў, грукаў, аж разбудзіў мяждведзя. Вылез мішка з бярглогі, пачахаў за вухам, зажмурыўся ад сонца і зароў на ўесь лес: „Вясна ідзе!..”

Выскачыў з-пад кусціка маленькі зайчык, працёр лапкамі вочки і здзвіўся, нават маму сваю не пазнаў: скінула яна свой белы кожушок, апранулася ў шэршнёвую світку і скуче на праталінцы леташні дзяцельнік.

Наўкола ўсё булькае, звініць і гукае: „Вясна ідзе-е-е!”

Валеры КАСТРУЧЫН

Жаваранак

Хто прыносіць нам вясну,
Сонцам поплаў меніць,
Будзіць поле ада сну? —
Жаваранак, дзеци.
На раллі яшчэ лядок,
Не абсохла глеба,
Вестунок — за званок
І хутчэй у неба.
І звініць, звініць званок
У блакітным свеце.
Кліча нас на свой урок
Жаваранак, дзеци.

Васіль ВІТКА

Лілечка і лялечка

Лілечка
лялечку Алачку
любіць, яе забаўляе,
Лілечка
лялечку Алачку
ў люльцы люляе.

Васіль ЖУКОВІЧ

Польска-беларуская крыжаванка № 10

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) на працягу 3 тыдняў даць на «Зорку». Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Mocarz	Rzym	Dzwon	Oczko	Moda	Napęd
Jeż	▼	Gatunek	▼	Róg	► ▼
►	▼	▼	▼	Oda	►
Śmiecie	►				█
Fan	►		█	█	█
►		█	█	█	█
Trucizna	►				█

Адказ на крыжаванку № 5: Яр, грук, грыва, рымар, лоб, лаз. Гром, грыб, Крым, увага, Ікар.

Узнагароды, запісныя кніжкі (skorowidze), выйгравалі: **Марцін Анішчук** з Новага Беразова, **Анія Раманюк** са Старога Беразова, **Наталля Шчужэўская** з Бельска-Падляшскага, **Бэата Парфянюк** з Хітрай. Віншуем!

Марта Асташэўская і Ася Кананюк з ПШ у Нарве, пасярэдзіне Марцін Анішчук з Новага Беразова.
Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Сам сабе не вораг

Нядзеля. Першы дзень Сустрэч „Зоркі”. За акном 20 градусаў марозу. У асяродку таксама холадна, зуб на зуб не патрапляе. Атмасферы не падаграваюць таксама маладыя ўдзельнікі, якім з-за марозу адняло мову і на прывітанне замест сказаць „Добры дзень” скulenыя разбягаюцца па пакойчыках.

Вечарам успаміаем мінулагоднія спектаклі. Узнікаюць таксама трывы рэдакцыі: „Мілена”, „Сустрачанка” і „Без загалоўка”.

— Хто мне будзе пісаць? — хадзілі ўзбураныя рэдактары.

Усю сваю надзею паклалі яны ў сябрах „чэхах” і „славаках”, якія тлумна з’ехаліся на XVIII С „З”.

Панядзелак раніцай. Маладыя журналісты (асабліва „чэхі” і „славакі”) узброеныя ў аўтаручкі, з важнымі мінамі заслухоўваюцца ў слоўы даклада пра прэсавую інфармацыю. Многія з іх сваім выглядам напамінаюць гледачоў чэшскага фільма. Найбольш актыўная група „чэхаў” і „славакаў”, якія на незразумелай для большасці сустречнікаў мове вядуць пад носам перамовы.

— Калі абед? — азываецца прадстаўнік „чэхаў”, калі наступае момант пытання да дакладчыка.

Дакладчык, не ведаючы звычаёў чужаземцаў, наказвае напісаць ньюс. Разам з яго прапановай у будынку пачынаецца чорная магія. Здравенныя дагэтуль, быццам зубры, ўдзельнікі пачынаюць пухнүць, кашляць, наракаць на зубы, жываты, ліхаманку. Сярод хворых — усе непісьменныя. Вечарам зноў праўлемы. Чужаземцы дэманстрыруюць пакідаюць канцэрт „Н.Р.М.”.

— Дайце „Прымакоў” або Брэгавіча! — кричаць, вымахваючы кулакамі.

— Я вам дам! — пагражае ім найбольш зацяты фельетаніст ме-

сячніка „Без загалоўка”. — Так аблімарую, што дахаты не даедзеце!

— Ой! — кричаць гості з-за мяжы.

Традыцыйна хаваюцца ў пасцель, каб спажыць „канапэ”, што ў беларускай мове абзначае хлеб з каўбасой. За акном трашчицы дзед мароз.

Аўторак. Першая „славачка” ўцякае за мяжу. Перапалох у зале выклікае рослы дакладчык прадстаўлены як доктар. Згодна пажаданнем дакладчык-доктар „дае чацу”. Нават найбольш хворыя з галавой кідаюцца праводзіць інтэрв’ю. Сярод герояў настаўніца гісторыі пластыкі.

— О, курчэ! — каментуе пах з кухні бялявы „чэх”.

Яго інтэлігентны нос трапна распазнае ў меню курыцу з бульбай і буракамі. Пасля ўсе журнالісты перакідаюцца ў спевакоў і акцёраў.

— Ой, смэрэко, [...] чом ты так ростэш! — заводзіць, гладзячы круглы живот смуглівы „чэх”, давочы гэтым самым загаловак для спектакля.

Ад кабарэ выручае нас пушчанская паэтэса.

Серада. Дзень спрэчак і змагання. Успыхаюць міжнародныя канфлікты. Чэхі замест лупіць славакаў нападаюць на беларусаў. Раз’юшаныя рэдактары з нажом у руках ганяюць закаханых супрацоўнікаў-амантаў. У канцы самі пішуць усе артыкулы да сваіх газетак. На дабранач — даклад пра рэпартаж і калыханка паводле мелодыі „Przeżyj to sam”. Карэктары адкручваюць начач галовы.

Чацвер. Рэдактары замяняюць нажы на сякеры. Узнікаюць першыя ТВОРЫ. Найбольш на „чэшскай і славацкай” мовах.

— „Go, go, go, Алег, Алег, Алег”, — чуеца бойкі заклік на калідоры.

Замест „Алега — go, go, go” наўвеае нас Антось Бандэрас

Рэдакцыя „Без загалоўка” (злева): Галіна Бількевіч, Юстына Грыцюк, Міра Заброцкая, Анэта Галімская, Бася Андраюк, Тамаш Суліма, Міхась Сцяпанюк (галоўны рэдактар).

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

і Жорж Бубу „з-пад знаку Казярожаева”. Нават найбольш амбітныя рэдактары кідаюць журналістыку як паршывую авечку і, ашчырыўшы зубы, захваляюць свае цікавыя тэксты.

— Неабавязкова рабіць рэкламу зубнай пасты, — здзекваеца журнالіст „з-пад знаку Казярожаева”.

— Я ж не працую ў тэлебачанні!

За акном брэша сабака. У акне паяўляеца картка-заклік: „Zawołaj Żanetę”.

Пятніца — дзень без мяса. „Чэхі” дамагаюцца „канапэ”.

— Цяпер мы цябе аблімаруем! — агрываюцца „чэхі”, паказваючы „жэст Казакевіча” фельетаністу месячніка „Без загалоўка”.

Дзень належыць арлам — фельетаністам. Зноў шырыцца ўсякая пошасць. Найбольш закаханыя „чэхі” бадзяюцца па лесе. Сярод дрэў чуваць напевы: „Ой, по горэ, по доліне”.

Атмасфера месячніка „Без зага-

лоўка” напамінае чорныя прароцтвы пра канец свету. Нястомныя „чэхі” і „славакі” частуюць яшчэ больш страшным гараскопам. Самы жахлівы лёс наканаваны „Ракаві”: „Як прабіеш валентынкова счалкай Казярожаева, то тэбэ зарэжэм”.

Вечар. Творчы ўзлёт калектыву „Без загалоўка”. У пакойчыках тэатральныя зоркі кабарэ „Ой” гуляюць у зялёную ноч.

Субота

— „Без загалоўка” з пачуццём добра споўненага абавязку швэндаюцца па калідоры.

— Ой, хваляць нас! — гавораць пра сябе набздычаныя рэдактары „Без загалоўка”.

— Хто? — дапытваюцца „чэхі” і „славакі”.

— Вы нас, а мы вас!

Бася А., Міра З., Анэта Г., Юстына Г., Ганна К., Галіна Б., Тамаш С., Міхась С., Марцін А.

„Без загалоўка”

Сустрачальны сон

У нашым асяродку

Не можна спаць:

Нашы ложкі

Вельмі скрыпяць

У пакой мароз

Моцна щыпае ў нос

Усе гавораць голасна

А хлопцы пukaюць у акно

Ў дзесьць гадзін ідзем спаць

І гэта ўсе мусяць знаць.

Анэта Галімская

„Без загалоўка”

Чэскі гараскоп 2000

Блізнята (21.05 — 21.06)

Дбай пра здарове. Ступай на палушки, бацькі прэд урлопам, то нэрвовы.

Рак (22.06 — 22.07)

Прабі валентынковай счалкай сэрца Казярожаева.

Лэў (23.07 — 22.08)

Вузміся за науку і поправі едынкі.

Пана (23.08 — 22.09)

Нэ ліч на добры выгляд бо пора тому нэ спрыя. Можаш помусы собі ежучы зэленіну.

Бараны (21.03 — 19.04)

Бэрэтэсь за школьнага газету.

Рыбы (19.02 — 20.03)

Пануй над собой. Бо скучыць тое бужой. Год нэ так добры як попэредні, але нэ заламіся.

Вадалеёў (20.01 — 18.02)

Повіны вы напісаты вэршы на кінкурс. У вас е здольності літэрацкі.

Бычок (20.04 — 20.05)

Повіннасць выбрацца на якуюсць імпрэзу, іп. урадзіны цёці. Там будэ твой прынс.

Вага (23.09 — 22.10)

Павіннасць задбаць пра сваю скучу. На валентынкі пуйдз до хлопца. Навэж розмову.

Скорпёў (23.10 — 21.11)

Дабры ацэнкі ўрадуюць твоі бацькуў і з гэтага поводу достанэш порбу лакоці

Счэлец (22.11 — 21.12)

Нэ страж сваімі масечкамі з ягод, а в школі бэрыйся за наўку.

Казярожаёў (22.12 — 19.01)

Твая наўка у фэре нэ смяніць тваёга хумору, а нават паправіць.

PS. Гэты гараскоп склада вучаніца гімназіі, адной з братніх рэдакцый. Тэкст друкуем у аргінале. Прозвішча аўтаркі вядомае толькі рэдакцыі „Без загалоўка”.

Ці гэта чары?

Я і мае сяброўкі Юліта і Аня са школы ў Чыжах вельмі ўщешыліся, што ўрэшце ўдалося нам уцячы з хаты. Мы прыехалі ў Старыну на XVIII Сустрэчы „Зоркі”. Нас закватаравалі ў адным пакойчыку. Белыя шафкі, чатыры ложкі. Мы разлажыліся і чакалі...

На наступны дзень пачаліся дзіўныя здарэнні. Найперш захварэла Юліта. Яна дрэнна сябе адчуvala, плакала і гаварыла, што хоча ехаць да мамы. Яшчэ таго самага дня яна вярнулася дахаты.

Два дні пазней маёй другой сяб-

роўцы Ані пачалі балець зубы. Я тады пачала думаць ці тут не дзейнічаюць нейкія цёмныя сілы? А можа нехта зачараўваў наш пакой? На дадатак я даведалася, што ў суседнім пакойчыку загінуў гадзіннік. Прайда, пасля ён ні адтуль, ні адсюль знайшоўся. Я сапраўды здзівілася. Ці гэта чары, ці толькі выпадковасць здарэння?

Потым я пераканалася на сабе, што гэта ніякія чары, а вынік страху перад пісаннем розных артыкуулаў.

Міра ЗАБРОЦКАЯ
„Без загалоўка”

Яны прыйшли на сваё свята...

Генконсул РБ у Беластоку Мікалай Крэчка з жонкай.

[1 ♂ працяг] нанае. Калі так будзе далей, то з першага месца ім не сысці.

Малайчына, Юрка! Раскруціў мастацкую дзейнасць. Цяпер не толькі „Распяваны Гарадок” славіць сваю ваколіцу, але і іншыя калектывы. А вазьміце вы салісткую з Гарадка Марыю Врублеўскую. Які цудоўны, моцны голас! І падумаць толькі, што яна столькі гадоў марнавалася, не спявала ў калектыве. Ледзь сяброўкі ўгаварылі. І нездарма.

Так ужо бывае з гэтымі спевакамі. І з калектывамі бывае па-рознаму. Уздовечь некаторых з іх на працягу троццаці гадоў ад пачатку аглядаў беларускай песні змяняўся. Былі ўзлёты, былі і ўпадкі. Былі хваробы, былі няшчасці. Часамі нехта памёр. Але калектывы, быццам птушка Фенікс, уставалі з попелу і рабілі далей сваю справу. Некаторым гэта так лёгка не даецца. Шкада, што не прыехалі жанчыны з Паўлау, быццам пахварэлі яны там. Бракавала таксама „Тыневічанак”. Але я ўпэўнена, што і адны, і другія „з попелу ўстануць”.

А вось „Чыжавяне” маюць прычыну дзеля радасці. У калектыві іхні прыйшли трох маладыя жанчыны: дзве настаўніцы і прадаўшчыца ў краме. Мы цяпер ажылі, кажа Вольга Ахрымюк. Іншыя калектывы нам зайдзросцяць. У нас цяпер весела. І Міхась Аўхіменя надалей з Гарадні прыязджает, кіруе намі.

У Беластоку паявіўся новы дуэт, які адразу здабыў сэрцы слухачоў і трапіў

Тэрцэт са Збуча.

на першае месца. Гэта Ала Дубец са сваім сынам Давідам. Калісі яна спявала з мамай, тады, калі сама была дзяўчынкай, а цяпер — з сынам. Гледзячы на іх, паяўляеща ў сэрцы надзея, што беларускія народныя традыцыі на Беласточчыне так хутка не загінуць. А мама Алы Любі Гаўрылюк? А як жа, спявала далей:

беларускую песню ў выкананні калектыву „Пронар”. „Гэта ж такая манера выканання!” — сыкнула на яго жонка. А вось на „Арэшкі” з Арэшкава і „Каліні” з Дашиб людзі адгукаўся громам авацый. Сядзелі, падспеўвалі: гэтыя песні яны ведалі з дзяцінства.

Эля Рудчук і Эва Ласкевіч яшчэ вялі канцэрт, але Цэнтральны агляд ужо заканчваўся. Прыемна было глядзець на гэтых энтузіястаў роднай песні. Многіх з іх я ведаю шмат гадоў, бывала ў іхніх хатах і на розных урачыстасцях у вёсцы. Яны цяпер падыходзілі да мяне, пыталі, заклапочаныя: „Ну, як?!” Ну, як. Вядома, што добра, зрешты, слабы спявак не пытаўся б.

Самадзейнікі памалу раз’яджаліся. Са сцэны яшчэ ліліся гукі апошніх песьень, калі ізноў падышла да мяне Вольга Ахрымюк з Чыжоў, Ну, то мы ўжо едзем, сказала яна. Трэба ж каровам даваць. Спяваць можна, калі ўсё паробіш.

Мне гэта ясна, але калі б чалавек не ведаў, то мог бы і не паверыць, што гэтыя элегантныя бабанкі прыехалі на сцэну праста з вясковых сяліб...

Ада ЧАЧУГА
Фота Сяргея Грынівіцкага

Вольга Ахрымюк з Чыжоў.

* * *

Пераможцы

У катэгорыі аўтэнтычнай фальклорнай песні:

Салісты:

I месца — Ларыса Абрамовіч з Гарадка

II — Люба Гаўрылюк з Козлікаў,

— Антаніна Сідарук з Дабрынавы

III — Аляксандр Раманюк з Дубяжына,

— Кацярына Ціханюк са Збуча

Дуэты, тэрцэты, квартэты:

I месца не прызнана

II — дуэт: Валянціна Марціновіч і Галіна Грабарук з Краснага Сяла,

— квартэт „Каліна” з Дашиб

III — тэрцэт з Вулькі-Тэрлоўскай,

— дуэт: Ніна Грыгарук і Марыя Яканик з Курашава

Вакальныя калектывы:

I месца — „Арэшкі” з Арэшкава

II — „Журавінкі” з Агароднічак,

— фальклорны калектыв з Дабрынавы

III — „Красуні” з Краснага Сяла

— „Родына” з Дубяжына

У катэгорыі апрацаванай народнай песні:

Салісты:

I месца не прызнана

II — Святлана Кобус з Бельска-Падляшскага,

— Марыя Врублеўская з Гарадка

III — Ірэна Лапінская са Старога Ляўкова

Ларыса Абрамовіч з Гарадка.

Дуэты, тэрцэты, квартэты:

I месца — дуэт: Люба Гаўрылюк і Уладзімір Іванюк з Беластока

II — мужчынскі квартэт калектыву „Чыжавяне” з Чыжоў

III — дуэт: Ірина Лапінская і Віталь Сухадола са Старога Ляўкова

Вакальныя калектывы:

I месца — жаночая група хору „Крыніца” з Беластока

— калектыв „Расспяваны Гарадок” з Гарадка

II — мужчынскія групы хору „Крыніца” з Беластока

— мужчынскія групы хору Гайнайскага дома культуры з Гайнайскі

— вакальны калектыв з Комплекса школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнайцы

III — „Чыжавяне” з Чыжоў

— „Цаглінкі” са Старога Ляўкова

— „Рэчанька” з Козлікаў

Вылучэнне:

— калектыв „Арляне” з Орлі,

— калектыв „Хлопцы-рыбалоўцы” з Рыбалаў

Вакальна-інструментальныя калектывы:

I месца — калектыв „Маланка” з Бельска-Падляшскага

Хоры:

I месца — хор „Крыніца” з Беластока

II месца не прызнана

III — хор „Асенні ліст” з Гарадка

Вылучэнне:

хор „Васілёнкі” з Бельска-Падляшскага

У катэгорыі сучаснай песні

Салісты:

I месца — Ала Дубец з Беластока

II — Анна Хадакоўская з Бельска-Падляшскага

— Лідзія Маліноўская з Бельска-Падляшскага

III — Ілона Карпюк з Гайнайскі

— Дамініка Цімашук з „Пронара” ў Нарве

Дуэты, тэрцэты, квартэты:

I месца — дуэт: Ала і Давід Дубец з Беластока

— дуэт Лідзія Маліноўская і Багуслава Карчэўская з Бельска-Падляшскага

II месца не прызнана

III — дуэт: Крыстына Місюкевіч і Магдалена Семяняка з Беластока

Вакальныя калектывы:

I месца — калектыв „Дзяўчыя ноткі” з ліцэя імя Б. Тарашкевіча ў Бельску-Падляшскім

— маладзёжны калектыв „Каласкі” з Беластока

Вакальна-інструментальныя калектывы:

I месца — маладзёжны калектыв „Краіна” з Гарадка

Эстрадныя калектывы:

I месца — калектыв „The Best” з Сямятыч

— „Прымакі” з Гарадка

II — калектыв „AC” з Беластока

— „Лідэр” з Беластока

III — „Казанова” з Беластока.

Рыбалаўская ікона св.св. Кузьмы і Дзям'яна

Праваслаўная царква ўшаноўвае памяць трох пар лекараў — бясрэбранікаў, якія наслілі аднолькавыя імёны — святых Кузьмы і Дзям'яна. Дзве першыя пары святых — гэта мучанікі бясрэбранікі пацярпелы ў Рыме (284 год), якіх памяць ушаноўвае ў 14 ліпеня, і Аравійская або Кілікійская (III/IV ст.ст.), шанаваныя 30 кастрычніка. Нябеснымі заступнікамі царквы ў Рыбалах з'яўляюцца бясрэбранікі і падатворцы Кузьма і Дзям'ян Азійскія, а іх памяць ушаноўвае ў 14 лістапада.

Браты Кузьма і Дзям'ян бескарыслі вячылі людзей малітвай і зёлкамі. Іхні бацька быў язычнікам, а маці Феадоція — хрысціянкай. Пасля смерці мужа Феадоція стала выхоўваць сыноў у хрысціянскім духу. Здолела яна прывіць сынам любоў да Свяшчэннага Пісання, направіць іх на дабрадзеяны шлях. Атрымалі яны ад Бога дар аздараўляння душы і цела. Лячылі яны ад усялякіх хвароб, выганялі дэманаў, не патрабуючы за гэта ніякай заплаты. Чынілі яны дабро не дзеля багацця, але дзеля Бога, намагаючыся такім чынам выказаць сваю любоў да Бога і бліжніх, згодна Свяшчэннаму Пісанню: *задарам атрымалі, задарам давайце* (Мф. 10, 8). Па гэтай прычыне людзі назвалі іх бясрэбранікамі — бясплатнымі лекарамі, якія не дзялі пра срэбра, тадыні плацежны сродак. Пасля смерці ля іх астанаку здзяйсняліся шматлікія цуды.

На Падляшшы культ святых лекараў распаўсюджваўся вакол прыходаў з цэрквамі св.св. Кузьмы і Дзям'яна ў Тэлятычах, Наройках, Чаромсе, Чыжах (14 ліпеня). Культ гэтых святых пашыраны быў на Холмшчыне, мае ён таксама шматвяковую традыцыю на Падкарпацці.

З крніц, захаваных у архіве рыбалаўской царквы, вядома, што з найдаунейшых часоў заступнікамі мясцовай царквы былі Божая Маці і св.св. Кузьма і Дзям'ян. Падчас візітацыі царквы ў 1757 годзе было запісано, што „абраз Прасвятой Дзеве на дрэве намаляваны” засланяе ікона святых Кузьмы і Дзям'яна. Усе тадышнія візітатары святых лекараў называлі мучанікамі, а гэта магло бы сведчыць, што першапачаткова заступнікамі царквы былі не азійскія браты, а пацярпелы ў Рыме, якіх памяць ушаноўваюць 14 ліпеня, напярэдадні свята Пакладання славнай рэзы Прасвятой Багародзіцы ў Влахерне. Аднак самая старая ікона прадстаўляе асоб сталага ўзросту з бародам, а ліпенскія святыя прадстаўляюцца ў выглядзе юнакаў.

Самая старая ікона св.св. Кузьмы і Дзям'яна цяпер знаходзіцца ў Войшках і трапіла сюды ўжо ў XX стагоддзі. Праўдападобна першапачатковая рыбалаўская царква была ўзведзена над ракой Нарвай, а яе заступнікамі былі св.св. Кузьма і Дзям'ян, аб чым сведчыць выява абодвух святых на службніку. Падчас валочнай памеры царкви з-над Нарвы была перанесена на сённяшнія месцы. Першыя пісьмовыя згадкі пра царкву паходзяць з II паловы XVIII стагоддзя. Некаторыя дэтали паказваюць, што царква была пабудавана яшчэ да Брэсцкай уніі. У канцы XVIII стагоддзя царква была ў дрэнным стане і патрабавала рамонту. У 1792 годзе ў Рыбалах была ўзведзена драўляная царква, у якой цудоўную ікону Багародзіцы *zasuwa się innym obrazem z wyrażeniem na nim Kosmy i Damiana*.

У 1836 годзе быў паставлены новы іканастас і, мабыць, у ім была змешчана ікона св.св. Кузьмы і Дзям'яна, пісаная

на дрэве, з іканастаса XVII ст. Цяперашня мураваная царква будавалася ў 1875-1879 гг. Атрымала яна новы іканастас і дадатковы ківот, у якім знаходзіцца вялікі памераў ікона св.св. Кузьмы і Дзям'яна ў пазалочанай рызе, напісаная ў канцы XVIII ст. Выява святых на ёй нагадвае выяву са старой іконы з капліцы ў Войшках.

Мураваная капліца ў Войшках была пабудавана ў 1865 г. Паводле падання, стаяла яна паміж поштай і карчмой. Пасля II сусветнай вайны капліца была разбудавана і праўдападобна тады былі ёй перададзены старадаунія іконы св.св. Кузьмы і Дзям'яна ды Збавіцеля з рыбалаўской царквы.

У 1999 годзе ікона св.св. Кузьмы і Дзям'яна, па загадзе Падляшскага рэстаўратара помніка ў Беластоку, была адноўлена Кышштафам Ставецкім. Ікона памерамі 87 см x 121 см была напісаны тэхнікай тэмперы на дошцы ў XVIII ст. Фон іконы — залочаны, арнамент — кветкава-раслінны. Дэталі ў верхнія частцы іконы скіляюць да меркавання, што ікона магла ўзнікнуць у XVII ст. Сляды на іконе паказваюць, што магла бытва пакінуць з іканастаса.

А вось апісанне іконы, зроблене рэстаўратарам: *Obraz przedstawia śś. Koszę i Damiana stojących przodem do widza. Śś. Kosma ubrany jest w niebieską tunikę, spod której widoczna jest ugroma szata zakrywająca nogi. Spod niej wystają odzież, czerwone buty, stopy. Na ramionach świętego czerwony płaszcz, spięty na piersiach ozdobnym guzikiem. Prawą ręką trzyma krzyż, w lewej otwartą skrzynkę z ampułkami. Stojący po prawej stronie święty Damian (patrząc po stronie widza) ubrany jest w zielonourogowy płaszcz narzucony na ramiona, spięty na piersiach ozdobnym guzikiem. Spod*

płaszcza widoczne jest okrycie koloru białego z czerwoną końcówką, a pod nim zaś niebieska szata przykrywająca nogi. Spod szaty wystają ubrane w czerwone buty stopy. Święty trzyma w prawej ręce krzyż, w lewej skrzynkę koloru czerwonego z otwartym wiekiem. W skrzynce znajdują się przegrody, a w nich ampułki. Obydwaj święci mają podobne twarze (wąsy, brody). Wokół głów złocone aureole. Po środku obrazu w górnej partii przedstawiono Świętą Trójcę na tle błękitnych obłoków i złotego tła. Na ikonie napis w języku słowiańskim.

У 1999 г. царква ў Войшках была адрамантавана. Адноўленая ікона апынулася на адпаведным месцы ў храме. Так як і раней св.св. Кузьма і Дзям'ян з'яўляюцца заступнікамі Рыбалаўской царквы. Можна спадзявацца, што і надалей будуць яны тримаць над ім апеку і дапамагаць трываць у веры і з ёю ўступіць у Трэцяе Тысячагоддзе Хрысціянства.

(агс)

Торунь і беларускія справы

Добра яно, калі жыццём, гісторыяй ці культурай дадзенага народа цікавяцца чужбы аўтары або вучоныя. Не важнае як, лічыцца факт. Не будуць гаварыць пра того, хто нічога сабою не прадстаўляе. Знешне больш відаць, а заадно гэта і немалы стымул таму, пра каго гавораць. Роля народа — ствараць культуру; без культуры няма нацый, а зацікаўленне звонку сведчыць аб яго багацці.

Неяк пазнавіла мене Люцына Стэткевич — навуковы працаўнік Інстытута сацыялогіі Універсітэта імя Мікалая Каперніка ў Торуні. Крыху здзівіла гэта мяне, але падчас размовы ўсё стала ясным. У Інстытуце дзейнічае Аддзел доследаў культуры, дзе здабывае веды амаль шэсцьсот студэнтаў.

— Дзе Торунь, а дзе Беласточчына? Адкуль у заснаваным крыжаносцамі ў пачатку XIII стагоддзя горадзе зацікаўленне беларускай нацыянальнай меншасцю? — спытаў я працаўніка згаданага Інстытута Тамаша Марцініяка.

— Справа беларусаў нам нечужая, хаця пачынаючым студэнтам дыхае чиста экзотыкай. Можа не аж так яна блізкая гісторыкам, як нам, сацыёлагам і даследчыкам культуры. Я разумею культуру як цэласць, а не тое, што называюць польскай. Польская культура, як асобнай, чыстай, няма. На яе складаюцца ўсё нацыянальныя культуры, якія існуюць у адміністрацыйных межах дзяржавы. Тут і беларуская, і літоўская, і ўкраінская, і нямецкая, і катшубская, і многа іншыя. Нам блізкая беларуская. Мае гэта гісторычнае аргументаванне, — паясняе.

Праўда. Створаны ў 1946 г. Універсітэт імя Мікалая Каперніка не ўзяўся з нічога. Быў ён у пэўным сэнсе працадаўжальнікам традыцый Віленскага універсітэта імя Стэфана Баторыя. Галоўныя арганізаторы якраз і былі прафесары, прыехаўшы з Вільні, а, вядома, як многа значыў гэты горад у развіцці беларускай культуры. Несумненна таму і паявілася зацікаўленне з боку вучоных і іх студэнтаў польска-беларускім культурным і рэлігійным сумежкам.

— Гэта не пустаслоўе, — гаворыць Тамаш Марцініяк. — У нашай акадэмічнай бібліятэцы маем амаль усе беларускамоўныя выданні, якія выйшлі ў Польшчы і тыя, якія кранаюць тему беларускай меншасці.

І сам падыход да сустрэчы мяне моцна, але прыемна, здзівіў. Не перамянілася яна ў маналог, што часта бывае ў нашым асяроддзі, але ў творчую дыскусію, якая працягнулася за пайтary гадзінны. А гэта таму, што студэнты правялі вялікае веданне тэмы.

— Калі гаворым пра даследаванне культуры, — гаворыць Люцына Стэткевич, — маем на думцы ўсебаковае даследаванне, але з сацыялагічным ухілам. Трэба сказаць праўду, што абраднасць, фальклор ці рэлігія на польска-беларускім сумежжы сталі творчым інспіратарам для многіх вядучых польскіх пісьменнікаў. Асноўная польская літаратура зрадзілася якраз на крэсах. І не тая рамантычная, але і сучасная. Хопіц успомніць Мельхіёра Ваньковіча ці Чэслава Мілаша.

Аддзел доследаў культуры цікавіць перад усім вёска і працэс яе абязлюдзення. Пакуль што ідзе тэарэтична падрыхтоўка і завязванне контактаў. Адным словам, навуковая разведка і падрыхтоўка да летніх групавых доследаў. Жывуць гэтым ужо сёння. Найлепши акрэсліваюць тое словаў Аляксандра Рыпінскага: „Моладзь, быццам бы падарваная таемнай сілай, рушыла наперагонкі новапаказанай настаўнікамі дарогаю да скарбаў нашай супольнай культуры”.

Міхась Шаховіч

Таццяна Бокава

З рускім словам, музыкай і песняй у Беластоку можна сустрэцца толькі ў Цэнтры праваслаўной культуры, у якім мерапрыемствы арганізуе яго дырэктар Ірэна Трашчотка. Выступалі ўжо тут таленавітыя паэты і кампазітары з Расіі. Такога роду спатканні найбольш цікавяць дарослыя.

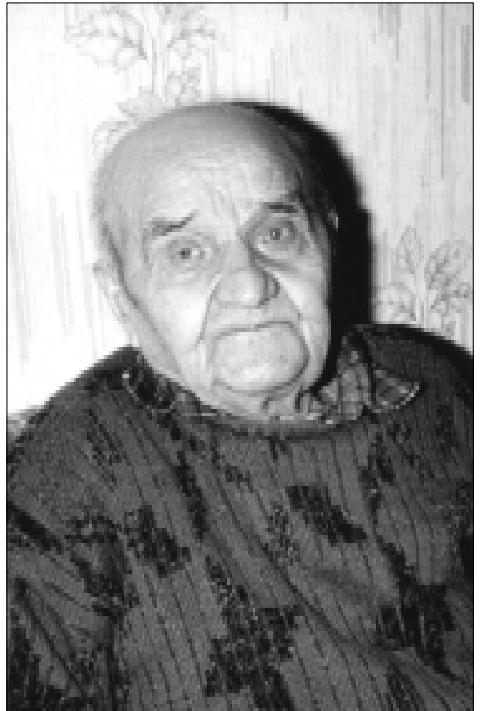
А вось 17 лютага г.г. у Цэнтры выступіла Таццяна Бокава з Масквы — паэтэса, кампазітар і саліст у адной асобы. Яна піша апавяданні і вершы ў асноўным для дзяцей, і перад імі выступае як артыстка мастацкага чытання і салістка. Яе аўтарскі вечар быў вельмі цёпла ўспрыніты дзяцімі і дарослымя. З яе твораў пльыве дабраты і любоў да людзей і прыроды. Для ўсіх і для дарослыя, і для дзяцей быў гэта цікавы вечар. Аўтарка падпісвала таксама свае зборнікі. Асаблівасцю яшчэ было і тое, што традыцыйна пасля мерапрыемства падаваліся бліны, што спрыяла цікавым размовам і новым знаёмствам. (мх)

Фота Сяргея Грынявіцкага

Рублі адрывалі па кавалку

Успаміны Дзмітрыя КРЫШАНЯ, народжанага 3 кастрычніка 1901 года ў Адрынках Нарваўскай гміны, сёння жыхара Бельска-Падляшскага.

Як набліжаліся немцы, страшылі нас, што яны б'юць людзей. Людзі баляліся і ад страху сталі ўцякаць. У дарогу збіраліся бойка, як сказаі што немец блізка. Нашага каня забралі ў рускую армію. Потым прадавалі вайскоўых коней і мы купілі кабылу, а яна толькі пад вярхом умела вазіць, а воза цягнуць не ўмела. А мы ў воз наклалі ўсяго многа. Воз быў новы, бо тата за гроши, якія зарабіў ганяючы дрэва

ў Тыкоцін, новы жалязняк заказаў і так ён і паехаў у Расію. Хата асталася са мапас, нікому мы не даручалі апекі над ёю і калі пасля двух гадоў вярнуліся назад, усё было ў парадку. Ехала нас моз дванаццаць чалавек: дзедава сям'я і наша. З намі адступалі салдаты і калі яны пхалі воз, тады кабыла ішла. Так мы ехалі да Ялоўкі, а далей ужо кабыла пайшла. І мы так заехалі ў Баранавічы і далей, бадай пад Бабруйск. На *пітательным пункце* царская дачка выдавала нам белы хлеб.

Жылі мы ў вёсцы, бадай Капейна, у парожніх хатах. А абеды давалі ў суседній вёсцы; *паўпаўстанка* трэба было чыгункай ехаць ад нас. Кандуктары ганялі нас ад поезда і я ездзіў на буферах. Вазьму мяшок хлеба і еду. Калі вёскі, у якой мы жылі, быў паварот — там поезд ехаў паволі і я выкідаў мяшок з хлебам, а пасля сам выскокаў і дадому. У вёсцы стаялі рускія салдаты з коньмі, для якіх яны атрымоўвалі авёс. Прыйнясць салдаты мяшок аўса і просіаць: „Хозянин, дай бутылку водкі”. Бацька дасці ім бутэльку і ўжо было чым карміць свінку. А гарэлку было за што купляць, бо бацька атрымоўваў сорак рублёў у вялікім аркушы, ад якога адрывалі па кавалку — колькі спатрэблілася. Гаспадары адносіліся да нас вельмі добра; хто б не зайшоў у хату, то гаспадар не выпусціць, каб не накарміць і напаіць. Людзі там не хварэлі і жылося нам добра, але аднойчы загадалі нам здаваць коней, каб выехаць яшчэ далей

поездам. Салдаты купілі ў нас кабылу і воз. Здалі мы ўсё і асталіся без нічога. А нас нікуды не павезлі.

Рускія кінулі фронт і пайшлі пяшком хто куды. Тады мы рашилі вяртацца на радзіму. Тады ўжо там былі немцы, якія сказаі нам, што завязуць куды нам трэба.

Я на працягу года пасвіў авечак і свіней, разам. Плацілі мне збожжам і кармілі блінамі. Прыйдзеш да гаспадара, а гаспадыня маментальна раскалоціца муку і вялікія бліны напячэ. Накладзе пяць адзін на адзін і зверху масла паложыць. З'яси верхні блін, а масла з яго выліваецца на наступны. Усе тыя свінні, што я пасвіў, паздыхалі, апрача адной рабой. І яе ўласнік абяцаў, што як яна апаросіцца, то паздае парасята. І нам адно даў і што хочаш рабі з ім. Мы тое парасята падгадавалі і яно бегала па вуліцы. А немцы за свінінай разглядаліся і за нашым парасём на наш панадворак прыйшлі. Але як даведаліся, што мы бежанцы, то не ўзялі яго.

Немцы загадалі тым, што рашилі вяртацца ў Гродзенскую губерню, арганізацца ў группу, каб з Баранавіч адправіць нас на радзіму. Нашу сям'ю прывезлі на станцыю Нараўка. Я і яшчэ некалькі чалавек пайшлі ў Адрынкі, бо не ўсе жыхары вёскі выехалі. Узялі мы ў вёсцы падводы і паехалі на станцыю ў Нараўку па рэчы. Я вёз калі двух метраў збожжа, якое зарабіў пасячы. І нашу свінку мы перад ад'ездам закалолі і ў дзежку мяса пасалілі і забралі з сабою.

Пабылі мы некалькі дзён дома і немец загадаў солтысу, каб даў рабочых

да выважкі лесу з Белавежскай пушчы. Солтыс вызначыў мяне маладога і некалькіх старэйшых хлопцаў. Жылі мы ўвесе час у Нараўцы, толькі на нядзельлю вярталіся дадому. Немцы давалі нам хлеб, але мы і свой бралі. У *пана* садок быў і мне там яблыкі спадабаліся. Нарваў я яблыкаў, а немец мяне пабачыў і ў арышт. Я там нядзелью начаваў і дніваў, а ў панядзелак выпусціў мяне да работы. Ездзілі мы валамі ў лес і дрэва на калейку вазілі, а адтуль немцы ў Германію адпраўлялі. Яліну грубую клалі камлём на воз, а вяршок па зямлі цягнуўся.

Аднойчы немец загадаў пясок вазіць, нешта яму не спадабалася і ён стаў біць нас. То мы на яго кінуліся і ён ўцёк. А пасля сказаў: „Вечар ужо, ідзіце дадому”. Як кончылася вайна, то нас распусцілі, а немцы выехалі.

Калі быў кавалерам, то па забавах хадзіў. Маці кажа: — Жаніся.

— А якую брацу? — пытаю я.

— У Брушкоўшчыне ўдова жыве, сына і троі дачкі мае.

І я ажаніўся са старэйшай. У мяне была сястра, да якой хадзіў хлопец з нашай вёскі. А маці адкінулася ад мяне і да дачкі свае прыхілілася. Я з сястрыным ухажорам паспорыў і ўдарыў яго. Ён адбег і стаў прыкідацца, што я яго моцна пабіў. Усю ноч стагнаў і маці за ім заступілася. Апынуўся я на дзвеяць месяцаў у турме. Неўзабаве і той мой швагер папаў у ту ж турму. Я сказаў сябрам, што праз яго сяджу і яны яго яшчэ добра натаўклі. А пасля то ён хаець гаёвага забіць, але той адварнуўся і швагра забіў.

Запісаў Аляксандар Вярбицкі

Любіў ноччу выпахаць бүстгалттар, надзець яго ды сукенку... А каб прынялі яго ў каманду пажарнікаў, падпальваў лес і клуні. Першы раз заўсёдзе малатком.

У турме зарабіў на пенсію.

Забіў, памыў, зачасаў

— Як было ў сапрауднасці, то цяжка расказаць, — тлумачыць жыхар вёскі Б. Мікола Л. — Кабеты казалі, што Жэнік Р. напярэдадні вечарам біўся з Янусем Г. Моцна біліся. Потым пайшоў да яго дахаты. Узяў сякерку...

Жэнік Р., 1952 года нараджэння, калісьці працаваў у Беластоку. Жыў у інтэрнаце. На будове рабіў. Трапіў у аварыю, пайшоў на бальнічны водпуск. Вялікую кампенсацыю яму выплацілі. Гіпс надзелі. З інтэрната не выбіраўся. А той, што з ім у пакой жыў, усё яго мэнчыў, дапытваўся: „А што ты з тою кампенсацыяй зробіш? Такія гроши вялікія... Давай пойдзем вып’ем... Або пазыч мне крыху...” Дык Жэнік узяў малаточак і даў яму па галаве. Забіў. На ложку ляжачага. Забег на варту з крыкам, што хтосьці ўзламаўся ў пакой, а калега ляжыць нежывы на ложку. І доўга яшчэ на волі хадзіў, пакуль не дайшлі праўды. Знайшлі той малаток. Прызнаўся Жэнік адразу. Далі

яму 15 гадоў. Ды не даседзеў. Выпусцілі, за куратарскім наглядам.

Ну, рэнту далі, бо здароўе яму турма забрала. А як пенсію тую, бывала, дастане, то ўжо калегі да яго ідуць. У тыдзень гроши расpusціць, і ходзіць, просіць суседзяў: дайце хлеба. А самому амаль ужо 50 гадоў.

А Януся Г. два гады, як з войска выплацілі. Маці ягоная з 1954 года, пару гадоў як няма яе сярод жывых. Бацька, старэйшы крыху ад яе, таксама памёр. Сястра Януся ў Беластоку, брат у Заблудаве, малодшы брат пад апекай у яго. Гаспадарылі крыху, як бацькі жылі. Сёння хата забіта дошкамі...

А тады, на другі дзень пасля спрэчкі з Жэнікам, меў Янусь з суседам кроквы на сваім хляве мяніць. Сусед гляніў на панадворак і здзівіўся — Янусь заўсёды рана ўставаў, упраўляўся, а тут нікога за плотам не відна. Падумаў сусед: зайду да яго пасля сня-

данку. А тут дзвёры ў Януся адчыненія. „Янусь!” — крикнуў сусед з кухні. З кухні на пераходзе ў пакой столячак малы стаяў. Сусед перакрочыў яго. А ў пакой Янусь ляжыць нежывы на *версальцы*. Ля канапы стаіць міска з крывавай вадой. Бо Жэнік, як яго забіў, наліў быў у міску вады, умыў нябожчыка, прычасаў яго, сам памыўся. Але з чобатаў гумовых сваіх крыві не спёр...

Сусед пераліканы забег да Міколы Л. „Звані ў паліцыю, толькі ты гавары, бо мне з зуб на зуб не пападае”. Да Жэніка Р. адразу і пайшлі — вядомы быў паліцыі і раней. А па тых чобатах у крыві і пазналі, хто замардаваў Януся Г.

З ім, Жэнікам, трэба было заўсёды быць вельмі асцярожным. Нават проста пагаварыць. Напроці слова не скажаш яму — пра гэта ўсё суседзі ведалі добра. Нават на кагосці сказаць слоўца, што кепскі. Характар у Яўгена Р. нядобры, сказаі ў Харошчы, пасля таго першага забойства. Але сведома ўсё рабіў, бо ўсё рыхтык рассказаў, як дзейнічаў. Нічагуткі не прапусціці. І як тады калегу ў інтэрнаце забіў, і як падпальваў лес ды клуні. Не было тыдня, каб тады лес не гарэў. Тлумачыўся, што хацеў вы-

казацца, як умее тушыць агонь, дык чатыры гумны падпапілі, і ў лесе зацярушаў агонь. А першы бег гасіць. Увогуле любіць, каб людзі звярнулі на яго ўвагу.

— Ужо на выгляд не ўсё ў яго ў падрадку. Фактычна. Прыкметны. Вушы праколаты, кольцы пазацягвае. Увечары бүстгалттар сабе надзене, выпахае, у сукенку ўбярэцца. Пазурэ наклеіць вялізныя, памалюе. Ноччу гэтак строіцца. Людзі бачылі. Але ўсе мы да яго ціхутка, каб толькі не зачапіў.

— Але калі б быў вар’ятам, то ж з пеіхальніцы яго б не выпасцілі, і не судзілі б як звычайнага забойцу. Праўда ці не? — мяркуюць жыхары вёскі Б. — Але ж тая пенсія ў яго — то ж ці не на „жоўтия паперы”?

— А гарэлак?..

У Б. 15 хат пустых стаіць. Хто памёр, хто выехаў да дзяцей. Выходзіць раніцай дзядзька. „Добры дзень, сусед! Штосыці мне сёння галава баліць”. А другі дзядзька, таксама прыстойны, што і мухі не заб’е, шчыра запрашае: „То ходзь, паправішся”.

Лукаш БАРАВІЦКІ

PS. Яўген Р. засуджаны Акруговым судом на 25 гадоў зняволення і 10 гадоў пазбаўлення грамадзянскіх прав. Присуд не набыў законнай сілы.

Пёркі на выстаўцы

Хіба большасці з нас цяжка разабрацца, да якой птушкі належыць пёрка, знайдзеная намі, напрыклад, у трапе. І, вось, надараеца нагода, каб крыху ў гэтым падвучыцца. У Асяродку прыродазнаўчай аддукцыі Белавежскага нацыянальнага парку ў Белавежы пачала працаваць у лютым г.г. выстаўка „Пёры птушак Сярэдняй Еўропы”, на якой паказваюцца пёркі звыш 30-ці ві-

даў птушак, пераважна драпежных, дзяцлаў і вераб’іных. Яны паходзяць з калекцыі Мартына Стэвердзінга з Нямеччыны. Кожны від мае на выстаўцы свой малюнак і кароткае апісанне.

У час адкрыцця выстаўкі (да 20 сакавіка г.г.) можна будзе купіць прафесіянальную літаратуру. Паглядзеце выстаўку можна штодзённа ў гадз. 9-16.

Пётр БАЙКО

Пасля змены войта Арлянскай гміны стала ясным, што з часам адбудуцца перастаноўкі і на пасадзе сакратара гміны. На лютайскім пасяджэнні Управы гміны разглядалася такая неабходнасць. У выніку Канстанцін Капонаў падаў у адстаўку. 10 лютага г.г. на сесіі Рады гміны адстаўка была прынята. Экс-сакратар застанецца

працаваць у гмінай адміністрацыі і праўдападобна будзе займацца вайсковімі справамі.

На вызваленую сакратарскую пасаду радныя аднадушна выбралі Ірэну Адзіевіч, якая да гэтага працавала ў Аддзеле арганізацыйных спраў Рады Бельскага павета.

Міхал Мінцэвіч

Арганізатораў не дацанілі

Адгалоскі

Сапраўды, 12 студзеня 2000 г. адбылася сустрэчы каляднікаў гміны Дубічы-Царкоўныя. Але карэспандэнт „Нівы” Мікалай Панфілюк паблытаў інфармацыі.

Праўда, гэта Гміны асяродак культуры ў Дубічах-Царкоўных забяспечыў узнагароды і дазволіў прыйсці ў гості, але ініцыятарамі пачаўшайся ў гэтым годзе традыцыі былі настаўнікі мясцовай школы, аб якіх, на жаль, спадар Панфілюк і не ўспомніў, хоць з імі сустрэкаўся даволі часта.

Гэта яны ўжо ў чэрвені мінулага года, калі рыхталі план выхаваўчай працы школы на новы навучальны год, запрапанавалі правесці Свята Каляд. Яно было ўключана ў праект „Падарожжа па Маленъкай Айчыне”, які ўсе настаўнікі рэалізоўчы на працягу цэлае навучальнаага года.

А цяпер карэкта інфармацыі пра І Школьныя сустрэчы каляднікаў:

I катэгорыя (дашкольнікі і вучні пачатковых класаў): першую калектыўную прэмію атрымалі вучні II класа, а індывидуальную — Андрэй Корх з III класа.

II катэгорыя (вучні класаў IV-VI і VIII): першую калектыўную прэмію атрымалі: Кася Крук, Люцына Джэга, Павел Невядомскі і Адрыян Жак, а індывидуальную — Бася Трафімюк з V класа.

Настаўнікі ПШ у Дубічах-Царкоўных

яшчэ пяшком трох кіламетры. Іду па пясчанай дарозе, такой, як была яна калісьці (цяпер усёды асфальт), паабапал лес, які я садзіў калісьці са школай. Ужо відаць мая родная вёска. Я бачу людзей, якія ідуць у нашу хату, і буйныя слёзы косяцца па маіх вачах. Мне сорамна перад гэтымі людзьмі, і я стараюся схаваць свае слёзы. Каб людзі не бачылі, я выцер рукою слёзы. Што гэты сон можа абазначаць?

Даражэнкія! Сумныя вашыя сны, але яны не мусіць адразу абазначаць нешта кепскае. Першы сон. Магіла, парослая звычайнай травой, нават толькі купінкамі яе, недагледжаная, сыроя, я б скажаў. Не так у асноўным выглядаўчы магілы нашых бліжніх. Гэта магіла гаворыць за тое, што чакае цябе цяжкое абвінавачанне. Нейкія людзі (мо тыя, што паявліся на момант у тваім сне) будуть мець да цябе акрэсленія прэтэнзіі. І сапраўды, ты, Анэта, будзеш мець з гэтым сур'ёзныя клопаты, але паспяхова выйдзеш усё ж з цяжкага становішча.

Твой сон, Кастусь, прадвіщае цяжкую працу, але ў выніку гэтага і дабрабыт. Твае слёзы падмацоўваюць гэты тэзіс.

АСТРОН

КАСТУСЬ

Я палічыў гэтае рашэнне незаконным і падаў апеляцыю ў Варшаўскі суд працы і сацыяльнага забеспечэння. Было гэта ў лістападзе 1998 года. Мінула паўтара года. Калі здавалася, што справа мая памерла ў Варшаве сваёй смерцю, у красавіку 1999 г. я атрымаў пісьмо з беластоцкага ЗУС, у якім патрабавалася ад мяне рашэння, якое я абскардзіў.

— Значыцца, прыпомнілі, — мільгунула мене ў думцы. Паўгода пазней Акруговы суд працы і сацыяльнага забеспечэння ў Беластоку павесткай назначыў тэрмін судовага разбору на

Як я дабіваўся справядлівасці

9 лістапада 1999 г. Зноў чакаю. Месяц, два... Ніякай весткі. Пасылаю ў суд заяву, у якой прашу паведаміць мне аб выніку справы.

Гэтым разам не прыйшлося доўга чакаць. Прыслалі копію прыгавора, у якім апрача того, што напаміналася аб „адхіленні апеляцыі” і штампа „Wyrok niniejszy uprawomocnił się w dniu 1 grudnia 1999 r. i podlega wykonaniu”, ніякай мовы аб абаснаванні няма. Так вось завяршылася мая судовая прыгода са справядлівасцю.

У справе хуліганскіх учынкаў вожакоў чаромхаўскіх салідарнікаў, калі стала вядомым, што службова спагнання не даб'юся, я паслаў скаргу ў Ваяводскую пракуратуру ў Беласток, у якой прад'явіў асноўныя факты здарэння і хібы ў расследаванні справы паліцыяй і Раённай пракуратурай у Беластоку. Неўзабаве атрымаў я адказ, у якім пракурор згадзіўся са мною і загадаў прывесці паўторнае расследаванне. Аб выніках мелі мне паведаміць асобным пісьмом. Было гэта ў другой палове красавіка 1998 г. Аднак да сёння пракурор маўчыць. Значыцца, „упусцілі мяне ў малы”.

Калі б я ў 1995 г. адвінавачваў не вожакоў-салідарнікаў (за п'янку на рабоце), а звычайнага рабочага, даўным-даўно пагналі б такога з работы, а суд прызнаў бы віноўным злачынства. Інакш маецца справа з вожакамі-салідарнікамі. Трэба такіх апраудаць, бо таго патрабуе „сітуацыя”. Тоё ж самае адбываецца і з дадатковым эквівалентам пенсіянерам за вугаль. Краёвая камісія „Салідарнасці” падала заяву ў Канстытуцыйны трывал, у якой ставала на баку чыгуначных пенсіянеру. Было гэта напярэдадні парламенцкіх выбараў у 1996 годзе, і „Салідарнасць” была тады ў апазыцыі. Зараз яна пры ўладзе, да таго з дзіравым бюджетам. Адкуль тады ўзяць гроши на выплату? Лепш сядзець тады шіха і лічыць, што нічога не здарылася. Так яно і робіцца!

Уладзімір СІДАРУК

ВЕР – НЕ ВЕР

Астроне! Прыснілася мне, што я знаходжуся на нейкіх могілках. Сумныя яны, шэрыя. Змяркаеца. Ралтам у кунце бачу адзінокую магілу. Ведаю, што тут пахавана мая сястра. Мая сястра на самай справе памерла, але яе магіла выглядае ў сапраўднасці зусім інакш. Яна дагледжаная, прыгожы помнік з мармуру, растуць кветкі і дэкаратыўныя кусты. Гэта ж магіла была звычайнай градкай, парослай купінкамі травы. Месцамі праглядала чорная зямля, градка была занядбаная. Не было таксама ніякай агароджы. На момент паяўліся нейкія людзі і прапалі. Засталіся пустка, сум і я з магілай.

АНЭТА

Астронку! Я ўжо выехаў з вёскі так даўно, што, дальбог, мог бы пра яе забыцца. А яна мне штораз часцей сніца па начах і явіцца ледзь не раем, хоць жыццё маё там не было занадта ружовае. У апошні час прыснілася мне, што я еду на вёску, таму што памерла мая маці (яна ўжо даўно не жыве). Вось я ўжо, як калісьці, даехаў цягніком да чыгуначнай станцыі, ад якой трэба ісці

АСТРОН

Грамадскі камітэт пабудовы Музея і асяродка беларускай культуры ў Гайнаўцы праводзіц збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні на пабудову музея (у польскай і замежнай валютах) просім пералічваць на раҳунак: **РКО ВР Oddział w Hajnówce, nr konta: 5627-5454-132.**

Жыхары Беларусі могуць уплачваць ахвяраванні на раҳунак **141713** у Рэспубліканскім жылсацбанку горада **Мінска**.

Спіс чарговых ахвяравальникаў:

4 915. Мікалай Суліма (Гайнаўка)	10,00 зл.
4 916. Канстанцін Майсеня (Гайнаўка)	15,00 зл.
4 917. Міраслаў Вішнеўскі (Гайнаўка)	30,00 зл.
4 918. Мікалай Нікалаюк (Гайнаўка)	10,00 зл.
4 919. Аляксей Харкевіч (Гайнаўка)	10,00 зл.
4 920. Ахвяраванні бацькоў дзяцей, якія займаюцца ў музычным гуртку ў класе піяніна і акардэона пад апекай Вальдземара Савіцкага	100,00 зл.
4 921. Уладзімір Асіпюк (Чыжыкі)	10,00 зл.
4 922. Ахвяраванні ўдзельнікаў танцавальнай вечарыны	234,81 зл.

Дзякуюем.

Наш адрас: **Społeczny Komitet Budowy Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej, 17-200 Hajnówka, ul. 3 Maja 42, tel. 682 3016.**

Niwa

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСА
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niwa”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бяласток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Галоўны рэдактар: Віталь Луба. Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк. Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская. Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга. Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук. Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Białyostok. Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności. Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2000 r. upływa 5 marca 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju. 2. Cena prenumeraty na II kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł. 3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 46,80); pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmuję Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białyostok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białyostok, 11101154-207917-2700-1-65.

Жадаюць мець свайго солтыса

Арлянская гміна складаецца з 22 салецтваў. Нездадоўга можа ўзнікнуць яшчэ адно.

Вёска Дыдулі разам з суседнімі жылымі блёкамі былога ПГРа (саўгаса) налічвае амаль 200 душ. Усе яны падлягаюць аднаму вясковаму солтысу. У вёсцы ў пераважнай большасці жывуць пажылыя людзі, у блёках — маладыя сем'і. Саміх дзяцей у іх збіраецца амаль школьны аўтобус.

У пачатку студзеня г.г. ва Управу гміны паступіла прапанова ад работнікаў колішняга ПГРа прызнаць іх жыллёвы пасёлак асобным салэцтвам. Пад прашэннем падпісалася 61 асока.

У аргументаванні прапановы пера-

лічваюцца пытанні, якія неадпаведна прадстаўляюцца цяперашнім солтысам і не разглядаюцца мясцовымі ўладамі, напрыклад, дзеці вымушаны плаціць за карыстанне школьнай святыні ліццей, да пасёлка няма добрай дарогі, не ўсе патрабуючыя атрымоўваюць дапамогу Гмінага асяродка сацыяльнай дапамогі. Адзначылі яны яшчэ і той факт, што жыхары блёкаў больш плацяць падаткаў, чым састарэлая вёска. Маладыя, падкрэсліваюцца ў прашэнні, больш перспектыўныя за пенсіянеру.

Управа гміны прапанову абмеркавала і накіравала яе для далейшага разглядзу на пасяджэннях камісіі Рады гміны. (лч)

Ніўка

Надта ж складаныя крыжаванкі ў гэтай „Ніўцы”.

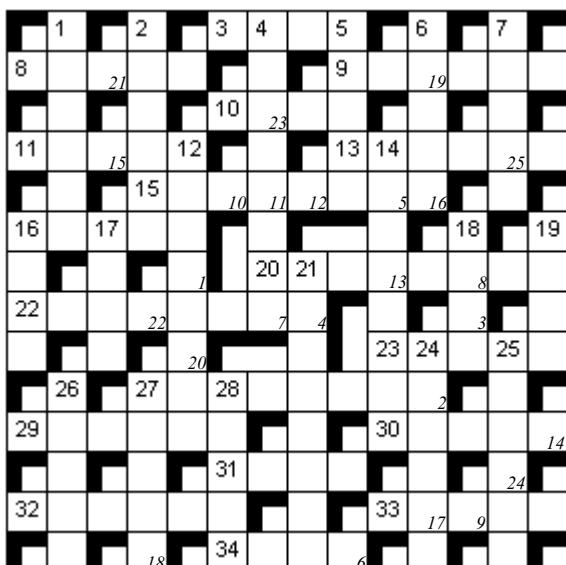
Фота Міры ЛУКШЫ

Фрашкі пра нашых Соты твор В. Арлянскага, надрукаваны ў „Ніўцы”

Дапякла мне Еўка жарам. Ужо, здаецца, узвыў бы дарам.
Бо ж зрабіць з мяне зласліцу, урэдну малпу, крывапіщу?..
Што жадае смерці брату? Дайце ў морду мне ў адплату!
Ну, няхай, мо вершам гэтым сябе скончу як паэта?
Тэкст мой соты ў „Ніўцы” гэта. Вось і песня ўся ўжо спета?
Цэлы збор: „Стотвараў”, значыць. Каму жаль, няхай паплача.
Не сумуйце ж, бо не варта. Іду з Віцем граць у карты.
Шведа ѹ так не пераскочу. Вершаў тышчу?.. Не сурочыць!
Як А. Б. — сем штук за ночку (кажду, вершаў!) на пянёчку?
Махнучь зборнік? Што, скажыць? Калі так, мне напішице.
Ці, па ўзору нашых мэтраў книгі біць на кілеметры
І для шчасця чытачоў урэзашь некалькі тамоў?
А мо ѿ памяці народнай не быць мне аж такім плодным,
Але пару слоў заметных на акрасу даць газете
І застацца ананімным, усё ж, з імем досьць слынным,
Каб з усмешкаю казалі як у прыказцы: „...навандаліў...”?

Вандал АРЛЯНСКІ

Крыжаванка

Вертыкальна: 1. вадкасць у вымі, 2. асобна ўзятая сцябліна, 4. драпежная птушка з Цэнтральнай і Паўднёвай Амерыкі, 5. дэрвіш, 6. паўвостраў на ўсходзе Азіі, 7. труба для адводу дыму з печы, 12. Ленін, Брэжнёў або Зюганau, 14. раннефеадальная рэлігія ў Японіі, 16. пакаты спуск, 17. Поль, французскі этнограф і мовазнавец (1876-1958), 18. белы на польскім дзяржаўным гербе, 19. заходненеўрапейскі міфалагічны барадаты карлік, 21. пакутуе палавой узбудлівасцю, 24. хана, 25. няўдача, сорам, 26. састаўная частка ланцуга, 27. сурагат, 28. прадукт працы для продажу.

Гарызантальна: 3. гоначная лодка для аkadэмічнай греблі, 8. нараст ад гарэння, 9. участак зямлі для вырошчвання агародніны, 10. парадны мужчынскі сурдук з выразанымі спераду поламі і доўгімі вузкімі фалдамі ззаду, 11. частка паверхні зямлі, 13. мясцовая абяскроўліванне тканкі ў выніку звужэння прасвету жывячай яе артэрыі, 15. дачка Одына, якая выносила паўшых герояў у яго палац Валхалу, 16. не дым, вачэй не выесць, 20. столовая з дарагімі стравамі і напіткамі, 22. маёмасць прадпрыемства, 23. мусульманская рэлігія, 27. схільнасць да прыгожага, 29. металічная пасудзіна з ручкай для напояў, 30. гарадская падземная чыгунка, 31. малочны рэзервуар у каровы, 32. сталіца Турцыі, 33. пляцоўка для спектакляў, 34. пляцоўка для баксёраў.

Рашэнне крыжаванкі складуць літаратуры з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлицу ў рэдакцыю правільнага рашэння, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 4 нумара
Гарызантальна: экзарх, джэйран, зязюля, могілкі, Мерана, кандак, вёрстка, муштра, рэпрыза, Засніц.

Вертыкальна: здымак, Рэйган, грэлка, энзім, зазор, рулон, Еўропа, Астрыд, азадак, ануча, Датун, кварт.

Рашэнне: **Найцяжэй з дзяўчатамі лёгкіх паводзін** (афарызм Алеся Барскага).

Кніжныя ўзнагароды высылаем Яну Карчэўскаму з Гайнайкі і Юрасю Сцяпанаву з Віцебска.

Куды віруем?

У немач

Стратэгія — майстэрства вядзення буйных аперацый (ваенных, эканамічных). Надоечы стратэгію перабудовы Падляшша распрацоўваў у белавежскай Зуброўцы міжбугаодэрскі штаб навукоўцаў, палітыкаў, бізнесменаў і публіцыстаў. Асаблівы падыход да справы прайвілі: падляшскі маршал Згжыва і эканаміст Зялінскі. Першы, прывітаўшы стратэгію, практорліва адасобіўся і да канца нарады пленна вывучаў духоўнае змесціва белавежскага рэстарана. Другі, пачуўшы слова „стратэгія”, выхапіў з-за пазухі пісталет і нацэліў агнястрэльную зброю на д-ра Марыю Анджэя Фалінскага, дырэктара ўправы Прамыслові-гандлёвой палаты загранічных інвестараў, які плёў з дуба веце, на кіроўваў увагу на вялікі капітал.

— Больш ні слова! — узарваўся эканаміст, кіруючы знішчальны позірк на дула зараджанай цацкі.

Калі штабісты гуртам абязбройлі гаспадарчага каўбоя, той апраўдаўваўся:

— Са мною гэтак заўсёды. Як толькі пачую слова „стратэгія”, адбяспечваю пісталет.

Рэфлекс Гебельса, — падумаў я. Той, трэцярэйхавы доктар словамётнасці, адбяспечваў свой пісталет на слова „культура”. І ўспомніліся іншыя словамётчыкі. У 45-м Максім Танк пісталетам схіляў беларусаў Гайнайшчыны на добраахвотны выезд у БССР. У 46-м Танкаў метад прымяніў Віктар Варашыльскі. З пісталетам, уваткнутым за нагавічную дзялянку, уварваўся на трывуну маладых пісьменнікаў. Ці дзялянка была слабая, ці нагавіцы завялікія, але, калі *dzierżyńsczak* павёў гістарычную атаку на „Пакаленне” Братнага, пісталет вызваліўся з уціску дзялянкі

і грымнуў на падлогу. Было смеху. Малады і нявопытны чэкіст сканфузіўся.

А я ў 45-м канаў пад дулам варашылаўскага стралка. Быў ім мой камбат. У цвярозым стане душа-чалавек. А нап'еща — звер. І рэфлектаў пазвязынаму. На сам мой від. Выхапіць з кабуры пісталет і rave:

— Заб’ю!

— За што? — здзіўляўся я, не чуючы за сабою ніякай правіны. А ён сваё:

— Заб’ю, сволач!

Удумаўшыся ў паганы намёк, памяняў я тактыку. Пачаў дзейніцаць зыходзячы з абставін. Першы ўдар наносіў у грудную клетку камбата, другі — у сонечнае спляценне. Метад спрацоўваў. Пісталет, як у Варашыльскага, ляцеў на падлогу, камбат валіўся на тапчан. І я да наступнай афіцэрскай папойкі цешыўся жыццём.

Ацверазіўшыся, камбат злосці на мяне не насіў, нічога не памятаў, толькі непакоіўся:

Понимаеш, сязной, вчарась потерял пистолет, — уводзіў у тайну. — Военное имущество! — паясняў — Ты, случайно, не нашёл? — цікавіўся.

Я случайно знаходзіў военное имущество і камбат аб’яўляў мне благодарность.

А які вынік пісталетнай гісторыі ў Белавежы? Стратэгі, зразумеўшы марнасць сваіх намаганняў, здаліся патэнцыялю немачы.

— Няма ідэі на Падляшы! — рэкнулі. — Невядома, што з гэтым закуццем рабіць! — змірліся. — Бяды! — паніклі духам.

Вам, спадары застольнікі, бяды, а мне смех. Паспрабуйце добра выспаца і садавіцесь зноў за стол. Як прыйдзе бяды, не палезе ў горла яда. Або здайце нас у арэнду Куптэлю. Ён будзе ведаць, што трэба зрабіць.

Сідар МАКАЦЁР

Рок-гіт-парад РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 16.15 на хваліх Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпанюк. Свае прапановы можаце да-сылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Cieplia 1/7, 15-472 Białystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя плёнкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальнym выпускі рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інфармацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

4 выпуск, 26-02-2000 г.

1	1	158	R.F. Braha „Речанька”
2	5	99	Крыві „За туманам”
3	3	96	Уліс „Радыё Свабода”
4	10	85	Кардон „Айчына”
5	12	80	R.F. Braha „Чырвоны Гарадок”
6	6	78	H.P.M. „Чыстая светлая”
7	7	73	R.F. Braha „Гетта”
8	13	65	H.P.M. „Паветраны шар”
9	2	64	H.P.M. „Тры чарапахі”
10	9	63	H.P.M. „Песня падземных жыхароў”
11	19	58	H.P.M. „Бывай”
12	4	56	H.P.M. „Партызанская”
13	—	53	Памідораў „Цуд на каляды”
14	20	52	Бонда „Стэфка”
15	8	46	Крама „Гэй, там, налівай”
16	14	38	Кардон „Радыё Рацыя”
17	15	37	Сінанім „Не пакінь”
18	11	32	Exist „Сам на сам”
19	16	31	Вядро „Непатрэбны”
20	17	30	R.F. Braha „Палітыка”